

ROMAN

No 19

SISU:

Luisse Westkirch : Tuli soos.
R. Blaumann : Andrikson.
J. Rainis : Tuled.
H. Wühner : Öhtupäike.
Flemming Algreen-Ussing : Allkiri.
Keegi Nimetu : Elu.
Carolus Asper : Päästja.
Bela Szenes : Laps ja täisealine
Johannes Wilda : Üksi keset merd.
P. Grünfeldt : Merel.
Leedu jutt : Tark wana.
H Wühner : Öitsitule ääres.
Hugh Conway : Warjust walgusele.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

M ü ü g i l

politseiliste määruste kohaselt kokkuseatud

Majaraamatud

ühes Siseministri määrusega majaraamatute kohta ja väljawõttega R. T. ilmunud ajutisest seadusest politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sundmääruste rikkumise eest.

Majaomanikkudel on seega alati võimalik majaraamatus leiduvast sundmäärusest järele waadata, kuidas ühel ehk teisel talitada, et seaduse nõuded täidetud oleks.

Majaraamatud on tähestikuga, tugewas köites ja mitmesuguses paksuses.

Saada „Romaani“ talitusest, Tallinn, Müüriwahe tän. 16. (uks B. E. Laenu Panga majas).

Jällemüüjatele kõrged $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925—üksikuid numbreid võib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbri hinnaga 40 mk; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625. mk.

1922. a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 mk.

Õpetus juurelõikusel

parema meetodi järele mantlist kuni pesuni, lõigete kokkupanekus, selgapassimises, moelehe järele töötamises ja õmbluses. Tehakse lõikeid moelehe järele ja kõiksugu mustrid.

OPETUS ILUTIKANDUSES masinal ja käsitsi; kõiksugu valged ja värvilised tööd.

Wõetakse vastu

mantlite, kostüümide ja kleitide õmblus- ja tikandustöid.

Nõmme, Põllu tän. nr. 15, tel. 1-51

LEHT
RAAMATUKOGU

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 " (12 nr.nr.)	" 400.—	TALITUSE AADRESS:	1/2 " " 1750.—	1/8 " " 450.—
1/4 " (6 nr.nr.)	" 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 " " 1200.—	1/16 " " 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	" 80.—	(üks B Laenupanga majas).		
Üksiknumber	" 40.—	Telefon 12-53.		

Tekstis 50% kallim.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 19 (109) Oktoober 1926 V aastakäik.

Luli foos.

Saksa kirjniku Luise Westkirch'i romaan.

5

Kuu seifis juba kõrgel taewas, ja iga musfel walutas tüdrukule tehas raskest tööst, kui Gerd wiimaks ütles:

„Nüüd hea küll. Nüüd wõid sööma minna!“

Uga Malle ei läinud sööma, ta jooksis oma kambriisse ja tuhnis enese patjadesse. Nii kibedasti põlnud ta nuuskunud, kui Nedderbrink ta seotuna oksjonile pani. Löödud, alandatud, wallatud seesugusest! — Meid tunde ei tahtnud ta Gerd Clüverile unustada! Ei iialgi elus seda lööki! — Kuni ajuni põletas see, ja tema tahtis talle seda taftada!

Kogu õõ walwas ta, lätlemaksmise kawatusti haududes.

Einelaul ütles Gerd:

„Nüüd teed, mis Wöbke käsi. Ja seesugust tigeat tegu kui eile ei tee ja enam!“

Wuidugi tahtis ta seda teha! Oh weel paremini! Hoopis teistsuguse! Talus oli wärstlikumat kui noor istandus. Sletatused pragisewad lustiikult. Minult aega ja wõimalust ja üksolekut majas ta, ja ehtoisa ei lastnud hirmutatud Wöb'e teda filmast. Uga tema wõis oodata. Ta tajumise wiha oli nii leekiw, et ta iial ei wõlnud jahutada.

7.

Eol ajal juhtus, et Gewa Jansen tihemini Clüveri talust pidi mööduma, kui ta oma meesperele leiba, sinki ja mune pidi wälja

turbarappa järele wiima, kus mehed turbaid lõikasid.

Malle nägi teda mõnikord silalt ja ajas feele wälja. Kord oli Gewa Wöbtega üle wee juttu alanud ja oma rõõmu ilmutanud wiija üle, mis kaua kasutumalt seisnud põllust nüüd erkfakt oma roheline orase üles ajas.

Wöbte oli jah ja ei wastanud ja äramineja järele õnnistust kirja pilgu wastu palunud. Leppimata kandis ta selle tüdrukule wastu Gemmo Clüveri kadumise pärast wiha.

Gerd ise ei lohanud Gewat iialgi. Tema lõikas nüüd ka kangel rabas turbaid. Palju kasu tal turba lõikamisest wuidugi ei olnud, sest ta oli kogemusteta, Wöbte liig wana ja Malle liig noor. Nii lasus kõik töö tema õlgadel. Ta oli surmawäsinud, kui laupäewal koju tuli, ja peale piiblisalmitide, mida Wöbte wahetpidamata oma ette pomises, ei saanud Clüveri majaseinad palju sõnu kuulda.

„Päris surnamatmine sijn päewast päewa,“ jostitas Gewe jalamahti Mallele. „Etu sama lõbus kui hauas.“

See arwamine oli ka Mallel. Uga ta ei wäljendanud seda. Seitsaadiit kui Gerd teda oli lõbunud, käis ta sõnatult ringi, süda täis tajumise wiha.

Ja üks pühapäew tuli.

Gewe oli lohe peale lõunat Quethorni kortsis jooksunud. Gerd, kes oli wäsinud, istus aia

ees pingil, kust ta üle Wümme oma wiljapõldu mõis näha.

Siis sammus Gewa Jansen üffipäinise metsikust soost läbi. Just Wümme kallast mööda läks ta, pikkamisi, nagu heljudeks. Ta kandis walget kleiti ja rinnal sinise siidipaela otjas kuldripatsit. Nagu ruffilillel wiljapõllu ääres särasid ta sinifilmad nisukollaste juuste all.

Nitpea kui Gerd teda nägi, tõusis ta rõõmsas ehmatuses pingilt. Kuidas oli ta seda tüdrukut siia igatsenud, sestsaadik kui see temast tõotawa ja mõistatusliku sõnaga oli lahkunud! Kui teda kõik trotšiwus ei oleks takistanud mõnda teise tallu minemast, ta oleks tema käest juba ammu seletust küsinud. Aga nüüd ei pidanud ta tema käest pääsema. Ruttu läks ta peenart mööda Wümme silla juure.

Wõbke nägi peremeest ruttawat ja tundis Gewa ära.

Põlweid nõtkusid tal ehmatusest. See seal oma filleda lillenäoga oli Hemmo surma üle naeratanud. Nüüd wedas ta tema wenna ka weel oma järele. Tema jalajälgedes, mis Gewa ilusad, kenad ringad järele jätsid, käis õnnetus. Wõbke teadis seda. Aga õnnetus, mis sel kujul lähenes, ei suutnud teda truudusetuks teha wiimse G.üveri wastu. Ta jooksis leiwahju juure kuusetihnikusse ja wiskas enesele põlle üle pea, et mitte midagi kuulda ega näha.

Ka Malle oli näinud peremeest fillale ruttawat, jõuluinglindole järele. Nitpea ta nüüd tagasi ei tulnud. Ta nägi Wõbket pugemat kuusemetja. Talu oli ülewaatuseta. Nüüd oli tulnud tema tajuimisetund. Wälkkiiresti jooksis ta tuppä kolbe juure! —

Wahpeal jõubis Gerd Gewa Jansenile järele.

„Gewä! — Gewä!“

„Arewus sumbutas ta hääle.“

Gewa jäi seisma, silmanähtawalt üllatatud.

„No maata, Gerd G.üwer!“

„Jah, mina. — Kas oleb nõus,“ kogeles ta, „et ma sind pisut maad saadan?“

Gewa naeratas.

„Glu lähed jul talus pühapäewal küll igawaks?“

„Jah, Gewa, olen üffik, wäga üffik — ja mitte üffi pühapäewal.“

„Neiu filmitses teda alkulmu.“

„Eul on ju lapsest saadik üks wana, hea sõbranna. Kuid ja ei taha temast midagi teada.“

„Gewä, kuidas mõid ja nii mõtelda?“

„Jah, nii ma mõllen, sest et ja ainust lordagi weel ei ole tulnud Jansenile.“

„Ma ei wõi tulla sinna, kus mind teegi nii wäga wihtab ja kiusab.“

„Ah, seda ja ainult arwad ja oletad! Wõtad kõik liig raskesti. Seda oleb ja itka teinud.“

„Kõik on ka raske olnud.“

Ta jäi neiu kõrwale. Gewa mängis fireli-kobaraga, mis ta wõõr wahel oli, ja wotas tummalt ja mahasöödud filmil.

Aga Gerdil oli temale nii palju ütelda, et ei teadnud, millega alata. Kartus, et seda juhust wahesti enam ei tulegi, nõõris ta kõri.

„Gewä,“ lükkas ta wiimaks suust, „pean siinult midagi küsima. Selle peale pead ja mulle wastama, ausalt, otsekohele!“

„Di, oi! See sugune eitewalmistus ajab päris hirmu peale.“

„Ühe sõna ütlesid ja mulle, kui koju tulin. Sellele mõtlen ma p.äewal ja õõjel.“

„Sa ei tohi tüdrukut mõtlemaatut sõna nii tähtsaks arwata, Gerd.“

Gerd kahwas ta käest kiini ja hoidis selle oma peos, nagu oleks ta jaksanud neiu sõrmedega kiini hoida ka tema tiired kõrwalepõlatawad mõtteb.

„Kuule mind lõpuni. Sa ütlesid, nagu ei oleks minu wend Hemmo su südant osanud dieiti mõista, kui ta arwas, et sina teda armastad.“

Gewa katsus oma kätt wabastada.

„Sellest on juba palju aega möödunud.“

Gerd ei lastnud lahki.

„Et, ei, minul ei möõdu see tiial. Sest see on teinud minust kui rahulolewasti, õnnelikust inimesest selle, kes ma nüüd olen. Ja kui ma eksisin uskudes, et sinu süda kuulub mu wennale Hemmole, siis ei oleks tarwitjenuid ollagi minu wiiteaastast eemaleleket, wägivalda ja mu wangipõlwe. Sest nii olen ma oma elust wiis kallist aastat jõledasti ja patulikult ära rikkunud.“

„Gerd —“

„Aga maata, Gewa, see'p see ongi, mida ma ei j.ässa uskuda.“

Wümme kaldal seisis murdunud kasepalk. Gerd istus sellele ja tõmbas Gewa kättpidi oma kõrwale.

„Mati olen ma pidanud mõtlema õhtule, mil Hemmo tagasi ei tulnud. Wabritus mafinate wahel ja oma wangikongis olen näinud teda oma ees. Ja sestsaadik kui ja mulle ütlesid oma mõistatusliku sõna, elan ma selle kõik uuesti läbi päewal 1881 alles ja õõjel magades.“

Mitte kaugele siit oli see ja kased warjastid meid oma noorte õkstega nagu praegu. Sina olid minu juures ja noppisid lille kimbaks. Siis ütlesin sulle, et oleb mulle armas. Minu keel on olnud alati raske. . . Sina ei teinud

seba mulle ka kergeks — ei, täitsa üleannetult segasid ja mu juttu. Armastin siiski, et mu lo-gelemisest siiski, et mu logelemisest aru saad. Tüdrukud märkavad kergesti, mis kawatšused meestel on. Aga sa ei annud mulle vastust, ei tea, kas ja ei võinud wõi ei tahtnud, sest et mu wend Hemmo ennast meie wahela soku-tas. Ta lüftas mu sinu kõrwalt eemale, nagu oleks temal seal suurem õigus istuda.

Minu wend Hemmo oli peen inimene, pee-nem kui mina. Siäl elus pole ma sellest nii suure meelepahaga aru saanud kui tol õhtul. Nüüd rääkis tema sinuga ja leidis ka küllalt sõnu. Teda ja ei kõrjunud, Gewa. Minu jaoks polnud sul enam ainusiki pillu. Ainult temale naeratašid ja. Ja andšid temale ka oma lille-timbu. —

Ja nüüd tuled sa ja ütled mulle: kas on sul ka kindel teadmine, kumba Siuweri wenda mu süda leinas? Gewa, ma tahan sind enam uskuda kui oma silmi. Olin armufabe, olin meeletu ja jookšin kaugele. Ja siis sain ma Hemmoga jälle koftu kase juures Geshe Weit-kopi maja taga, kui udu juba soost tõusis. Sinu lilled olid tal käes. Ja kumb meist enne teise kallale largas, seba ma enam ei mäleta. Sil-mapiik olime koos. See polnud enam mängi-mine, seba wõid uskuda! Surruna tahtšim näha teda, kes sinu minult warastas — sur-runna! Ainult, ei mäleta, kuidas see juhtus — kui mu käst ta kõrt küljes seišis ja tal hingamine juba waikne oli, siis oli mul tunne, nagu oleks meie ema oma ühe kae pannud tema peale ja teise minu peale, nagu siis, kui olime alles wäiksed poisšid. Ma ei ole oma ema pea-aegu tunnudki, aga ta kae surumise — selle tund-šin ära.

Ja lüna ma Hemmo siledat nahka ja sooja werd oma kägistamate sõrmedega tund-šin, oli minuga täpselt lugu nii kui lapse-eas, mil ühes woodis magasime külg külje kõrwal, ja üks teise südame põksumist wõisime kuulda ja tunda. Ja siis ei suutnud ma oma tegu lõpe-tada. Nagu oleks ema mu käst kiskunud, nii lassšin ma lahti ja jookšin minema. Ja Hemmo jookšis teisele poole. Hiljem ma teda enam ei näinud.

Aga, Gewa, minu kate küljes wenna werd ei ole! — Igaüks tohib sellest kinni wõtta. Ja sellepärast, kui see õige on, mis tähendabšid, ja kui sa seba ei walestanud — sest nii — ah, Gewa anna mulle õige wastus! Ütle jah wõi ei — kaalul on meie õnn!

Gewa ei olnud ta kirglist kõnet sõnagagi katkestanud. Tema peas möllasšid mõtted. Ni-metu hirm tõusis temas kõrgemale ja kõrge-male. Teadwusega, meelešdi oli ta kodutule-

wale endisele kofilasele lähenenud, meelešdi tema endise kire pealt tuša kõrwale tõmmanud ja ta leegi uuesti loitma puhunud. Tema oli wäsinud kofilasi ootamast, oli tüdinunud tüdru-kupõlwest. Ja nüüd seišis ta sihil.

Kes nüüd tema armastust soowis, ei jää-nud tulemata. Selle mehe iseteadlik meel wiis ta lõpule.

Aga Gewa kartis just selle tahte waljust, kartis ta kire tõšidust, kartis ta kae tangust, mis weelgi tema käest kinni hoidis, kartis ta murdumata ausust, mis alla puuris kuni sala-jase haudumispeenrani, milles idanewad wõ-jud tegudele. Kumbal oleks olnud seba meist tagašid lükata, kes wõib olla oli ta ainus tule-wikulootus.

Aga ta ei suutnud weel otsust teha, ei suut-nud ennast juba nüüd temale lubada. Ta pidi ta eest kõrwale põikama, pidi aega wõima.

Ükši rebis ta oma kae tema käest wälja, lõi mõlemad käd näo ette ja hakkas waljusti nuufsuma.

„Mis sa tegid!“ hüüdis ta nagu meelehei-tel. „Oh, mis sa tegid!? — Kikkusid wälja rohu, mis tahtis mu õnnetusle kaswada! Te-gid kõik mu wiletsuse elawaks. Kas tead, mis mu elu oli kõige selle wite aasta jookšul? Kuidas mind põlati, pilgati, kuidas minust eemale hoiti! — Tahtšin seba unustada, sina teed kõik jälle elawaks. Olin kõik maha mat-nud, sina kšjud kõik selle jälle hauast wäljal — Oh, see õhtu! Oh need hirmsad aastad! Siäl ei saa ma neist üle!“

„Gewa,“ palus Gerd, „lase minu wif olla minewif. Ütle mulle ainult, millised mõtted on sul minuga nüüd?“

Gewa aga karjus:

„Mis sa tegid?! — Jäta minu rahule! Jäta! Aga küi enam midagi! — Tahan peita oma pisarad kõige pimedamasse nurka, oma pisarad ja oma waigistamatu walu!“

Silma-aegu katsus Gerd teda rahustada. Nagu hull kordas neiu ikka ja ikka jälle: „Jäta mu rahule! Jäta mu rahule.“

Ja Gerd pidi ta rahule jätma. Igašetud wastust ta ei saanud. Aga ta pidi selle saama. Kord pidi ta selle kuulma. Kuid ta pidi olema kannatlik.

Pik'amisi läks ta üle silla tagašid, wajunud mine wifku, mille ta jutustus ka temas unele, walusale elule aratanud, järele mõteldes wenna mõistatusliku surma üle, mis ta elu tumedaks tegi.

Lähemale jõudes majale, tõstis ta pea ja nuufutas. Kas oli Wõbbe kalla alla kiasti turbašid pannud.

Uga ei! See polnud turbahais. See oli õle- ja puusuitsu hais ja — halastaja Jumal! Maja katusel, seal, kus wäike tuba seis, wubises leef.

Teiselt poolt tormas juba Wöbke karjudes lähemale.

„Gerd! Gerd! — Maja! — Maja põleb! — Seda ma juba aimasin: tema jalajälgi käib õnnetus!”

„Too wett!” kästis Gerd.

Mõne sammuga oli ta tule juures. Kirwe oli ta ata pealt mõõda jooštes kätte kahmanud. Pöles alles maja äärmine nurk, mitte lehmalauda poolne ots, kus loomad ja köif tagawarad seisid. Ta ronis madalale katusele ja hakkas põlewaid õlgi ja latte alla loopima, et tuel enam toitu ei oleks.

Wöbke tasfis wett ja walas põlewatele õlgedele ja suitsuwatele lattidele. Ise kisendas ta Malle järele, kuna tal pifarad filmadest puristasid.

„Malle! Malle! Too wett! Malle, kus ja oled? Kus ja peitud? Wett!”

Kusagilt nurgast ilmus nüüd Malle. Nägu ta hõbekarwa säravate juuste all oli walge kui toht, isearalik wõin sädeles ta silmis, pooleni rahuldunud tigeus, pooleni pelglik korius. Uga ta tasfis wett, ruttu, osawastii, südisti, kuna ta kehaliikmed nagu palawikus wabisesid.

Õgede hulgas, mida Gerd põledes alla pildus, lendas ta mingisugune suitsew räbal maha, räbal, mis mähtud hõõguwa turba ümber ja põledes laotas laiali lummalist kõrbehaisu.

Minult lühikest aega lestis inimeste meeleheitlik mõtlus elemendiga. Ohtuõhk seis wäikest kui klaaskella all ja oli juba röste kasteft. Ja tuel polnud aega olnud sügawamale süüa. Juba kustufid põlewad õled maas lahjutult, kuna Gerd, käd tulehaawu täis ja juufjed kõrwenud, weel paari katuselatti, mis weel suitsesid, tugewate kirwehoopidega maha raius. Siis oli töö tehtud.

Õhutaewas waatas katujeta tupp, wesi jookfis lauale ja kapile, tiikus kigenenud katusest läbi ja usutas lombina põrandat.

Uga katuses enam salatigedaid sädemeid ei leidunud. Ja ifka jälle uuesti walasid Wöbke ja Malle ata ääres seiswale õle- ja latikuhjale wett.

Gerd waatas weel kord katuse hoolikalt läbi, kas seal ehk wähest ei peitu mõni salajane tulepeja. Uga kõrred olid filmad ja niisjed, kuhu ta sõrmed ka kobasid.

Siis kargas ta katusele alla ja seis is naiste ees.

„Kust wõis see küll tulla?”

Kõred olid peaaegu eimejed sõnad, mis ta rääkis.

Malle katsus ruttu pöördes põgeneda. Uga Gerd kahmas ta läerandmest kõwasti kinni ja fikkus ta ümber.

„Ma küsin, kust see wõis tulla? — Niisama ei wõinud tuli ju katusele saada.”

Ta osutas suitsuwale räbalale.

Malle teha wabises kui haawaleht. Ta tundis Gerdi kõwa pigistust, tundis ta waldat piiku.

„Nüüd lööb ta mu maha nagu koera,” mõtles ta. Uga waifis.

Alles nüüd hakkas Wöbke tulekahju põhjust aimama. Ja pidi istet wõtma, sest ta põlewad nõtkufid.

„Kui tüdruk selles süüdlane on — ja kannab weel kleiti, mis sina talle kinkisid —”

Malle tegi tahtmatult liigutuse, nagu oleks ta kleiti tahtnud seljast maha rebida.

„Mine oma tuppa, Wöbke, ja ära hingelda,” manitses Gerd. „See on liig sinu aastates.”

Muuksuma hakates kuulis Wöbke sõna.

„Küsin weel kord,” ütles Gerd, „kas sina panid katuse põlema, tüdruk?”

Nüüd seis Malle jälle sirgesti. Ja kui see ka elu maksis — kas oli ta tial oma elust hoolinud? — katuse pärast ta ei walestanud. Mit kaugele ei wõinud teda Gerd übergi. Ta tõstis filmad ja waatas Gerdile trotslikult otja.

„Jah! Mina tegin seda!”

Kas pigistab Gerd nüüd ta kõri kinni? — Ta ootas seda. Kuulis ta kiiret hingamist. Uga kahe filmapilgu pärast küsis Gerd rahulikut:

„Mispärast tegid sa seda?”

Malle ajas pea kullasse. Nagu kisenus hoowas wastus temast:

„Miks sundisid sa minu wägisi oma maija tulema? — Mis panid sa minu tööle wastu mu oma tahtmist? — Mis löid sa mind?”

„Kas tead ka, et tulesüütajad penckje wangi?”

„Wangu!” hüüdis tüdruk. „Kutsu politseinik. Wase ta wib mu wangi! Kui ma ainult ei tarwitse enam näha teid sünthausenlast! — Sellepärast, et siit pääsetsin, sellepärast panin su maja põlema. Nüüd tead sa köif!”

Gerdis möllas suur kibedus. Nagu koerlekarjast ümbrissetud metsõiga seis ta oma küla meeste wahel. See oli mõtlus. Tema ei wõlgnenud neile ja nemad ei wõlgnenud temale midagi. Sellele noorele lapsele, kes tigevalt temale wastu hakkas, oli ta head teinud, oli ta päästnud peaaegu kindla hukkamise eest, tun-

des tema vastu imelikku halastusetunnet, millest ta enam isegi aru ei saanud. Ja mõistus sofiistab talle: „Las ta läeb. Kihwtiusfid tallataste puruks!“

Uga tüdrukule kõledas hääles, mis ta ähvardusele oma „panzu!“ vastu wirutas, trotsliku meeleheite pilgus tema filmis, tema vihas Fünfhauseneni elanikkude vastu oli midagi, mis temaga sugulane ja mis ta viha sumbutas.

„Sina mõtlematu tüdruk!“ ütles ta, ja ju ei teagi, mis tähendab wangimaja. See seisab nagu raske pall su termel eluteel. Kui ma su wangimaja saadan, siis murran ma su elu, nagu ma, näed, selle olekore murran. Ja sina oled alles seitseteistkümmend aastat wana. Ütle, mis on fünfhausenlased sulle paha teinud, et ja nende vastu nii kihwtine oled?“

„Mis nad mulle —“

Suur hämmastus, peaaegu wiha peitus Malles. Mis ta veel küsis? Gerd oli ju nii waene, et isegi rotid tema majas nälgisid. Ja tema, Malle, oli tahtnud häwitada selle wähesegi, mis tal oli! Mitte loomi! Meid ta armastas. Suure ettewaatusega oli ta tulepeša nii walinud, et loomad igatahes saadi päästa. Uga ta oli maja tahtnud häwitada. Ja oli oma teo üles tunnistanud. Miks ei kägistanud Gerd teda veel?

Ta osutas sõele põlenud räbalasele katusele.

„Mis nad mulle on paha teinud?! — Paha olen ma! Ja pahaks on mu teinud Fünfhauseneni elanikud! Sellepärast wihtan ma neid!“

Gerd nokutas.

„Sul võib olla õigus. Mõimatu see ju ei ole, et fünfhausenlased inimesehinge pahaks teewad.“

Malle rääkis ärewalt edasi, temale enesele teadmatul tungil, ennast wabanada.

„Mitte midagi head pole ma näinud ega kuulnud sin kõledas külas kogu oma eluaeg! Ja ja ema matid nad maha, rohi kaswab nende haual. Minust lillegi ei annud nad mulle sinna istutada. Nedderbrint mõttis mu oma juure — ja mis mu isal ja emal iial oli, maad ja majariistu, kõik mõttis ta, üteldes, et nad temale on wõlgu olnud. Oma wäikse kassid mõtisin ma läe peale kaasa, kui Nedderbrint mu wägivaldaga kaasa wedas oma majja. Uga Nedderbrinki naine ei sallinud kassid. Ja juba esimesel õhtul löid nad mu wäikse kassid surnuks. See oli minu sinna saabumine! Ja minu lahumine sealt oli, kuidas ja mu kõigi inimeste ees osifid kui looma laadalt! — Siis õppisin peagi inimeste wihtama! Ja wiha teeb filmad nägijaks. Asju

olea siin näinud, asju! — Wangimaja kuulute teie kõik, fünfhausenlased! — Ja nüüd — kui ja mind tahad sinna saata — ole nii lahke!“

Kuna tüdruk seda wihasi kõnet pidas, silmitses Gerd teda, võib olla esimest korda, teadusega. Ja jälle hoowas ta südamesse halastusetunne nagu tol tunnil, mil ta tüdrukut nägi seotuna Nedderbrinki pärnapuu küljes.

„Arwan ometi, et waja on üks öö weel magada, enne kui politsei kutsun,“ ütles ta piklamiisi. „Sest niisugust maja võib tööga ja hea tahtmisega weel parandada. Inimest aga, kelle sijemus häwitatud, ei lapi üksti arst enam tokku.“

Malle hing toppas.

„Sina ei taha mulle selle eest mitte kätte maksta?“

Gerd raputas pead,

„Ja tahad minu — oma majja jätta — weel pärast seda tegu?“

„Peaaegu wiht küll seda tegema. Sa ei ole ju weel täisealinegi.“

Malle ei taibanud. Ugas otsusele frimpju. Puni mõlemad käed oma oimulohkadele. Siis tuli talle uus mõte.

„Siis — karista mind ise! — Wõta piits! Löö mind! Löö kõwasti! Nii, kuidas ma seda olen teeninud!“

Gerd wiskas käega ja pööras maja poole:

„Lepi Wöbblega ära!“

Tüdruk aga'ksendas talle kõledalt järele:

„Gerd Klüber! Miks oled ja minu vastu nii hea? Kõik räägivad sinust kõige pahemat. Sina ei heida oma wihas armu ei inimestele ega loomadele. Miks oled ja minu vastu nii hea?“

Gerd jäi seisma.

„Mul pole palju põhjust oma kaasinimeste vastu hea olla. Uga kui ma tahaksin sinu hukutada, siis oleks see nii, nagu pigistaksin ma mõne wäikese loofese oma pihus surnuks, sest et ta oma nõrga nokaga mulle sõrme löi!“

Ta läks tuppa, kus Wöble, põlwili maas olles, õhates ja piiblisalme pomisedes, jumalawallatute jultumuse üle pahandas ja lompisid koristas.

Gerd astus tema juure.

„Wöble, hea tüdruk, mina ütlen — sellest loost ei lausu me sõnagi. Sellega pole kellegil asja. Meie ei tea isegi, kust tuli lahti pääses — mõistad? — Ja nüüd anna mulle piisut wana lõuendit ja õli ning seo mu tulehaamad tinni.“

Malle seisus seni kui kiwikuju, wahtis suitsewatele õlgedele, katkisele katusele ja kohale,

kus Gerb oli seisnud, kui arusaamatu lugu oli sündinud. Küll wiis minutit seisis ta. Siis langes ta maa peale kummuli ja — nuttis.

8.

Malle ei tulnud tuppa, kui tangusupp laual auras. Tummalt puges ta oma seinwoodisje ja lamas seal, pea padjasse surutud.

Temale oli see armas, et Wöbke oma wihaülluses temaga ei rääkinud, kui ta juba warakult tuppa tuli, armas, et wana tüdruk oma woodi ukseid paukudes finni löi enese ja tuleküütaja wahel.

Ja nii ei kuulnud Wöbke, kui äkiline nuuksumine Malle raputas, kui ta hingehäda teda pani hoigama. Sest maailm oli täna tema ümber kofkuwarisenud, tema wihamaailm, milles ta elas ja hingas. Kõik ta mõisted olid muutunud wastanditeks. Teda oli pekstud ja talle oli kahju tehtud, sestsaadik kui ta wanemad olid surnud; seda oli teinud igauks ja alati. Ja ta oli täis eütrotsiwust ja eluhimu kurja kurjaga, wiha wihaaga talunud, ja oli püüma jäänud, kuiwetuna, kondilisenä, terawa keelega ja kaas-tundetü tahtega, ja oli enesel arwanud olewat õiguse, alati õiguse!

Täna esimest korda tundis ta, et oli teinud ülekohtu, esimest korda tundis ta kordasaadetud tigeuse üle — kahetlust.

Sest tema saatust oli täna seisnud mehe käes, kes ta oleks mõinud murda, ja ta ei teinud seda. Ja ei saanud sest ka kasu, et ta seda ei teinud.

Seesugune tegumiiis seisis täitsa wäljaspool ta seniseid kogemusi. See alandas teda ja wihasas teda. Ta wihtas ennaft sellepärast ise, et ta pidi armu wastu wõtma inimeselt, kes isegi Jünghauseni elanikkude meelest paha oli.

Jitka weel tundis ta tema filmi, mis muudu taft alati olid ükskõiksest üle waadanud, oma peal wiibiwat. Et ta temale kättemaksimiseks litig wäeti on, ütles see pilk. Aga seal seisis ka midagi muud, midagi sooja, head, lahket, millist ta weel ühegi teise inimese filmis ei olnud näinud. Ja kui ta uhtus ennaft püsti ajas selle teenimatult saadud armu wastu — hea oli see tunne ometi, et ta siin mõis wiibida pehmel padjal, selle asemel et teda oleks wiibud seotult ja poliitset saatel Breemenisje.

Üidse — pahasti ei olnud ta käsi kätinud sestsaadik, mil Gerb Clüver ta kui oma omanduse oli lahki päästnud Nedderbrinki pärnapuu küjelt ja sealt ära toonud. Ssegi kõrwalopu, mille eest ta majapõletamisega tätte maksis, oli ta ära teeninud. Kui ta kõik õiglaselt järele kaalus — nad olid talle ainult head teinud, Gerb

Clüverjavana Wöbke, ainult head üleannetuste eest, mis ta neile igapäew oli mänginud. Do, Malle ei lastnud enesele midagi kinkida! Tema maksis kõik sama rahaga. Oli ta siamaani olnud üleliigselt paha kõigi inimeste wastu, siis tah-tis ta nüüdsest peale olla alati hea Gerbi ja Wöbke wastu.

Juba enne Wöbket tõusis ta, puges peetud, wäikseksjäänud kleiti, millega ta Nedderbrink juurest tulnud — sest tal oli häbi Gerbi kingitud kleiti kanda — ja hakkas tööle. Täna olid ta käed karmed ja aruajamine kiire.

Kohe hommikufupi järele läks Gerb Gedega maja ette aasale heina niitma. Wäike oli see aas ja kaleda rohuga. Järgmisel aastal pidi ta enesele heinamaad wael juure rentima. Ja niipea kui hein maas, ajus ta katust parandama. Sellejuures ta ei kurnud ega kirunud. Salajast rõõmu tundis ta mõteldes Gewale. Kui neiu eile walus, mis mälestus äratas, ka weel polnud leidnud otsustawat sõna, nüüd teadis ta, kuidas temaga, Gerbiga, lood olid. Ta teadis, et ta ei olnud oma wenna werd walanud. Wäiksest mõtles neiu nüüd ta sõnade üle järele ja andis talle siis peagi wastuse.

Jga lati juures, mille ta finni löi, iga peotäie õlgede juures, millega ta aude parandas, ütles ta enesele, et see katust warsti ta armastatud naist warjab. Ja tal o'i hea meel, et Gedo ta unistusi sõnagi ei ektanud. Gedo oli hilja tuitudes Quellhornist koju tulnud ja töötas aeglasemalt ja tufasemalt kui iial enne.

Wahetajal pöörasid ja pallasid Wöbke ning Malle heinu. Ja Malle oli hoolas ning luges Wöbkel soomid filmist. Aga wanatüdruk ei waadanud tema poolegi: Ei rääkinud temaga ka. Kui Malle kord töötamisehoos ta kleiti riimas, pühtis Wöbke seda kohta käega, nagu oleks Malle käsi sinna pleki jätinud.

Malle kehast käis läbi tuksatus.

„Wöake,“ ütles ta rõhutult, „kui Gerb Clüver mulle eilest lugu pahaks ei pane, siis ei tarwitseks sina seda ka teha.“

Wöbke tõstis oma punaste äärtega filmad üles ja filmitseis Malle waljul pilgul.

„Piitlis seisab: Lot walis oma karjale maa, mis oli ilus näha, wiljarikas, palju weega, aga seal elasid pahad inimesed. Ja tema walit ei olnud hea ja ta ots oli paha. Ka Gerb Clüver pole teinud hästi, et ta oma ümber koon-dab pahad inimesed. Tahaksin parema meesega teha ükspäini kõik tööd, kui et seda teen koos tüdrukuga, keda ma pean walwama ööd ja päewad, et ta ei saaks häwitada tema warandust.“

„Wöbke,“ wastas Malle, „sina oled alati minu järel walwanud, sestsaadik kui siin talus

olen, ja oled kõik mu sammud ära lugenud. Aga kõige oma walwamisega ei suutnud ja tahtsida, et ma Gerd Clüveri talu põlema panin. Aga nüüd ei tarwitse ja ennast walwamisega enam waemata. Minu poolt ei saa Gerd Clüver enam wahematli kahju kõik mu eluaeg. Seda peab ja teadma."

Wöbke kehitas kaheldes olgasiid.

"Ihus söber on nagu wärskel wein. Saagu enne wanaks, siis alles maitseb ta."

Nüüd tõstis Malle oma häält.

"Mina ei waleta. Ei ole eluaeg waletanud! Tegid Gerd Clüverile kurja, sest ei ma jeda tahtsin teha, ja ma pole ka salanud, et jeda tahtsin teha. Aga nüüd ma jeda enam ei taha."

Wöbke jäi umbusklikuks.

Aga ometi ei saanud ta tahtsida, et päewa jooksul paljud ta tödest Malle kätte libisejüd. Sest tüdruk oli aastatate jooksul paksuks läinud, pödes astmat, ja noore abi oli talle kõigest tõrjumisest hoolimata ometi väga kasulit heategu.

Weel teenistuswalmim kui Wöbke wastu näitas Malle ennast Gerdi wastu. Gerd ei pannud jeda tähele, kuditud wanasse armastuswõlusse, mis, kuiwanuks arwatud juurtest kodupinnaft üles tärgetes, teda uute lopsakate mõjudega ümbritses.

Malle arwas, et põlenud öled ja muru prügi Gerdile ta tegu alati mõis meele tule-tada. Sellepärast kaemas ta aianurka sügawa augu ja ajas tulekahju jäänused sinna. Parajasti rehitjes ja tasandas ta jeda kohta, kui Gerd koju tuli.

Malle lootis, et ta töö Gerdi rõõmustab. Aga Gerd nägi ainult nõejälgi tema kätel ja näol, nägi ainult ta juukseid, mis libedas töös lahti läinud ja tuuleft sassi actud. Wastolu Gewa Janseni kõrwal oli liig suur, sest Gewa Jansen oli, mis ta ka iial toimetab, alati näha nagu kanapoeg, kes praegu munast wälja tulnud.

"Milline ja wälja näed, tüdruk!" laitis ta. "Päse oma nägu ja käed puhtaks ning korralda oma juukseid. Ja üttele Wöbkele, et ta sulle õmbles söbiwa kleidi. Ei lähe, et seesugune juur tüdruk kui fina sellases ritetas ümber huljub, riietuses, mis igast kandist ja küljest on liig kitsas ja liig lühite."

Ja Malle pani ensele jälle selga kleidi, mis, wana Wöbke temale oli annud. Ta silitas juukseid pea ümber nii filedaks, kui ta kräsujuukseid jeda lubasid, ja oli iga töö ning toimingu juures ettewaatlik, et nägu ja riided mustaks ei saanud. Tema liigutused olid selle alalise ettewaatuse tagajärjel mõõdukamad ja

tema keel mitte nii läbematu. Ssegi ta hääl kolas pehmemini.

Kui Gerd jeda tähele ei pannud, Gewe Wingers märkas jeda kohe. Tema hakkas wäiksele kodafondsese üttema wiisakusti ja ta filmi tekkis tihhi see läige, mida Malle Jünghauseni meeste filmis oli õppinud wihtama. Aga ta ei olnud Gewe wastu mitte nii ninakas kui neile—tema austas temas Gerdi sõpra.

Ja ta harjus walwama jeda, mis Gerd Clüverile kuulus. Ta filmad ja kõrwad olid alati luuramas warjust hiilwaid waenlasti. Ta ehmatas Gewet, kui see kanapeseade wõi piimanõude ligidale piilus, ja tahtsitas teda ta salajastel jaagikäitubel tagajärjekamalt, kui lord Bremen poliitseinikud.

Kui heinasaad aasjal kojumiiniseks walnis seisis, näis Malle meelest, nagu oleksid mingi-sugused kujud soos teisel pool Wümmet kase-wõstastikus liitunud. Nagu sijalif hiilis ta hakkide ja pööjaste warjus sinna ja seisis ootamatult sama kahe polsti ees, kes olid käinud Nedderbrinti lihawõttekootide kallal.

"No waata, waata," ütles ta, kartmatult nende juure astudes. "Mis te siin teete? Rooke Clüveri talus ei küpsetata—ega wõeta neid sealt ka kaasa."

"Peen neiuene, kel hõbedast juukseid ja kul-last süda," wastas üks tateriteft, "Clüveri talus asub tark ja helde herra, kes ei keela soela-nikkudele leiwaraase oma rikkuseft. Tema tahe kutsus meid." Ta osutas kuuseoksale, mis kase-ladwas lehwis. "See on tema märk."

Nüüd tulid Mallele meele kujud, jeda ta kuupaistel Gerdi kõrwal näinud, kui wiljaseeme kottides põllu äärel seisis. Ta almas lepingut, mis Clüver soos nende tateritega teinud. Ja mõistis, mis kanab ja sead Clüveri talus rahulikult juureks kaswasid ning wili rüüstamata oli.

"Kas wõib wõimalik olla, et headus on kurjuseft kangem?" mõtles ta.

Lapseft saadil harjunud nägematult ja kuulmatult ümber nuuskima, et teada saada, mida muibu keegi ei teadnud, hiilis ta kassikäpil ja walwakalt ifegi Gerd Clüveri kannul.

See lastis ifka harwemini ja harwemini Gewet üksi Quelt'horni kõrki minna. Parema meeleaga lonkis ta peale õhtusöögi, kui juba tähed taewas järeftid, põllupeenart mööda ja Wümme sillakese kaudu wälja soosje. Kohe päewal pärast Gewaga kohtamist oli ta need jalutuskäigud alanud. Salajane lootus ajas teda. Wahest oli Gewa ta jutu üle järele mõtelnud, wahest puutusid nende mõtted kokku. Wahest kohtas ta teda ennastki.

Ta läks Wümme haru äärt mööda kuni sinna, kus see haru tagasi suundus laanalisse. Wäitefes kasepõõsas laanalisilla taga, kust kaudu Janseni tallu saadi, seisis ta, mõeldes Gewale.

Ta ei olnud veel kaua oodanud. Siis läks neiu aken walgeks. Walgustatud küünlast, ilmus neiu ilus nägu afnaraami wahele. Ta lahtistas oma nisufarma juuksed, nii et nad kui kulbloor langefid ta õlgadele. Küünlatule wabifewal walgusel tantfid nendel jädemed kui jaaniusfid.

Seft ajast peale jalutas Gerd igal õhtul Janseni talu taha kasepõõsa juure. Ja iga õhtu ilmus Gewa küünlatule paistel oma kambriatna juure, waatas unistades wälja wõsse wõi kammis oma juuksed. Aga kui ta Gerdi juba efmefel õhtul oli märganud, ei annud ta iial märku, et ta teda nägi, ja Gerd ei lohanud teda ei päewal ega õhtul.

Juba teisel õhtul oli Malle peremehele salamahti järele hiltinud. Kawael tema taga seistes soo pimeduses, mille kohal tähed kohutawalt suurelt nagu leegid sirasid, silmitses ta teda, nägi teda wähtimat Gewa afna poole, kus Gewa filmanähtawalt juhuslikult oma wõiduka ilu wõluwust näitas.

Ärras tunne pigistas Malle kõri, wiha ja walu ja weel ei kumagi enne tuntud kadetus.

Tema peremees selle kullafarma kiirgawa ämbliku wõrgus! — Ja kui ta selle jõuluingli nääo pidi kagistama, tema ei wõinud seda sallida!

Ta oli uskunud, et kogu eluaja wõib wiha, ja õppis ometi alles sel tunnil ja alles Gewa Janseni wastu, mis tähendas wihtama.

Sefisaadid kadus ta peaaegu iga õhtu magama minnes Wõbke juurest ja järgnes Gerd Glüw.rile Gewa Janseni afna lähedale.

Ka Nedderbrink, kelle umbusaldus alati walwas ja kelle meeled terawad olid kui rebastel soos, märkas ühel päewal liikumatut warju kasepõõsas ja pomises wandesõnu, kui ära tundis Gerdi. Juba mitu päewa tundis ta muudatust oma pooltütre olekus. Tüdruk jõndis aastatesse.

Oli ebaharilik, et talutütar rikkas talus kaks ümmendkunn aastat wanaks sai, ilma et oleks leidnud kofilast. Suure tagasihoidlikkuse waral, mis ta tema wastu ilmutanud, ja suure wastutulelikkuse naja, milliga ta tema soowid täitnud, oli tal seni korda läinud teda ruttawa aja poolest petta. Aga nüüd katkes nähtawasti ta kannatus. Hilmer Nedderbrink, kes käis Glüweri talu ümber, kus Malle wõibis, nagu kaks ümber palawa pudru, oli isale tea-

tanud, et Gewa Glüw.riga pühapäewal teisel pool Wümme fillafest oli juttu ajanud. Seepärast oli waja olla ettewaatlik.

Küll ei olnud Gewa wiimastel päewadel talust lahtunud. Slegi heinale, mida Sffcherhudest renditud heinamaal koristati, saatis ta Gretsheni ja talitas ise kodus. Nii suur oli tal hirm Gerdiga juhuslikult kokku saada. Seft ta ei suutnud õigele otsufele jõuda. Suur oli ta õud üsfitu wanaduse eest wõdrasija ja selle mehesisirguwate poegade wahel. Aga hirmja leidis ta ka olewat, et tema, ilus Gewa, kel Janseni talu laulatusõrmuse küljes rippus, koos pidi elama mehega, kelle küljes kiepis kustumatu werine kahtlus ja kelle kõrwal ta pidi loobuma kõigist nooruselustidest.

Nii lastis ta ühe päiksepaistse suwepäewa mööduda teise järele ja wihtitas, nagu wiimatab enefetapja fillalt joffe hüpates.

Ja kuna ta wankus ja enesega wõitles, tuli ühel õhtul Karl Gosewitsch jälle Janseni tallu. Nagu huffunud hng ümber kinnise paradiisi, nii oli ta need nädalad ümber Janseni ta'u lonkinud. Talu ei näe iial meelitawam wä:ja kui oma walmiwate wiljapeade toreduses, ja kogu soo näis olewat sel ajal, waadatuna Geeftrandi poolt, nagu wiljakuse kuldmeri, kus asunduse talud ujusid nagu täidetud laewad, ja kus harimata soolahmakates purpursed saared särasid oma puhkewate kanarpiuõite mantlis.

Rahulikult omal wiisil oli Gosewitsch wõidu ja hädaoju wastastikku ära kaalunud. Wiimaks näis talle, et wõidukauss oli raskem. Kas ei asunud Gerd Glüw.r, see furnuulõõja, juba jälle kolm kuud omal kohal ja ei olnud kõige selle aja sees weel kedagi peksnud ega furnuulõõnud, aga ka mitte Gewa Janseni kolinud? Wõimalik, et ta tüdruku oli unustanud. Ja kui mitte seda — wististi ei korranud mees enam oma nooreca weretegu, seft wastasel korral oleks ta ju oma õitswast talu't jälle pidanud rändama wangikotta ja seal wiibima oma elu lõpuni!

Nii siis pani Korl kübara ühe kõrwa peale, wõttis Seebergeni kõrtsis mõned napsud julguseks ja sammus Jünshausen'sse.

Gewa istus mõtifleedes ja unistades suure pärna all, kus Malle oli müüdud. Ta süda põksus rahutult Korli nähes, wihasrades ta eemalejäämise ja rõõmustades ta tagastuleku üle. Waewaga suutis ta teda rahulikult wastu wõtta.

(Järgneb).

Andrikson.

Läti kirjanik R. Blaumann.

2

Wahepeal oli Andrikson söögitoast lahkunud, oli koridoris mütsi wõtnud ja suwipäewa palawusse astunud. Ta oli nii täis walulikku wiha, et ta tähelegi ei pannud, kuhu läks. Alles kui teda würtsiline waigulõhn ja parem õhk ümbritsesid, tuli talle meele, et ta Baltserni metsas ja koduteel oli. Kui ta tükk maad sihwakate, kõrgete kuuskede warjus kõndinud oli, istus ta tee äärde puukännule.

See oli siis krahwi paljukiidetud headus . . . Kolmsada rubla . . . Waras... Tema, wana Andriksoni poeg, sai warga karistuse . . . Teda ei ustud . . . Ta wanadus ja teda ei ustud! Ei, see ei wõinud olla. Asi oli ometi liig selge. Krahw tahtis aga raha saada, sellis asi seisiski! Ta peitis end umbusu taha, et sada rubla kätte saada. Rikkal pole iialgi küllalt. Ah, oli kerge öelda: „Andrikson, sa oled seaduse wastu eksinud,“ kui ei tahetud kuulda seadust oma enese rinnas.

Ta tõusis ja sammus edasi. Hoolimata äritusest tundis ta nälga. Talle tuli meele, kuidas ta naine talle juustu pakkunud ja ta unustanud seda ühes piibuga tasku panna, ja kuidas naine teda hoiatanud mitte kiirustada, ja kuidas ta lootusrikkalt wastanud, ta ei tarwitsewat kartlik olla, kõik minna hästi. Mis pidi ta talle nüüd ütleva? Kas polnud ta kiirustanud? Kas poleks parem olnud rahul olla ja maksta? Talle tuli wanasõna meele: Hoidu wõitlusest tugewaga ja protsessist rikkaga. Kas ei wõinud praegu weel kõik heaks saada? Ei, nüüd oli hilja. Ta oli krahwi ägedalt äriktanud, talle iseteadwalt wastu astudes ja seda, nii tundis ta, ei andesta krahw talle. Ja kuigi krahw andestada tahaks — ta ei wõinud ometi paluda! See tähendaks ju oma süüdi tunnistada, ja tal polnud süüdi. Sugugi mitte? . . . Ei, ehk ainult niipalju, kui mees süüdi on, kes oma kadunud lamba naabrilaudast, naabri teadmata, jälle tagasi koju toob. Jah, nii see oli, just nii. Andrikson kahjatses, et talle see ilus wõrdlus krahwi juuresolekul meele

polnud tulnud. Kuid ta wõis teda ju kohtu ees ette tuua. Siis ei aidanud see aga kahjuks; krahw ei kuulnud seda ja kohus mõistis siiski karistuse... kolmsada rubla. . . See oli ometi suur summa. Ja kui õieti järele mõtelda, siis ei wõtnud ta seda oma taskust üksi, waid rööwis selle ka naiselt ja lastelt... Ararääkimatu kibedus waldas Andriksoni, sügaw kibedus, mis ainult tekib, kui inimene, ilma seda enesele tunnistamata, enesega peitemängu mängib ja tehtud ülekohtut kannatatud ülekohtuga wahetab.

Päike paistis läbi puude, waik lõhnas, aegajalt kostis mõne linnu hääl. Werstade wiisi ulatus mets. Tas olid sood, tiigid, järw, mil oli sirbi iseäralik kuju, laiad sihid kaetud õreda rohuga, kanarbiku ja pähklipuudega. Andrikson tundis metsa hästi. Poisikesena oli ta suwel marjaajal tihti tas hulkunud. Klautseni talu oli ju ka üsna lähedal. Nüüd oli mustikate ja wabarnate aeg ja ta lapsed külastasid tema wanu, armsaid kohti.

Wahepeal muutus nalg tuntawamaks. Andrikson kummardus, et mõnda mustikat tee äärest noppida, kuid nad olid peene tolmuga kaetud ja ta jättis nad seisma. Ta meelepaha kaswas; allasurutud kahetsuse rõhuw tunne kibestas teda ikka rohkem ja ta muutus krahwi wastu ikka ülekohtusemaks. Ja äkki oli mõte temas: „Kui ma talle kätte wõiksin maksta!“

Kuid see oli wõimatu. Krahw seisis liig kindlalt ja kõrgel, et ta teda oleks walusalt tabada wõinud.

Jõudes laia metsasihini, mis awanes pahemal, jäi Andrikson seisma. Kas ei pidanud ta poisipõlwe harjumusele järele andma ja seal taga, kus kuiwanud pähklipuu seisis, kord waatama, kas wabarnapöösas ikka weel alles oli? Wõi seal pika mäna juures õreda ladwa ja weidralt kõwera oksaga? Kuid mis see oli? Suitsupilw tõusis äkki mäna juurest üles, Andrikson kuulis leekide praginat ja nägi, kuidas keegi mees maast üles kargas, natuke eemale

jooksis, pika päklikpuuksa maha löikas, tagasi jooksis ja nagu hullumeelne maad hakkas peksma. Suits lagunes laiali ja mees töötas ikka ägedamalt.

Aetud nagu nägematu võimust, ruttas Andrikson paremale üle tee metsa ja peitis end puude warju. Mingi hinna eest ei soovinud ta tähele pandud ja appi kutsutud saada. Ei läinud mehel korda tulele piiri panna, siis võis mets põleda. Tuli võis Andriksoni eest kätte tasuda!... Pingutatud tähelepanuga waatas peremees võitlust. Leek näis meest pilkawat. Kord leegitses ta tema jalge ees, kord kähwatas ta mitu sammu temast eemal püsti. Mees jooksis siiasinna, paremale, pahemale ja oli lõpuks raske waewaga tule oma oksaga maha materdanud. Higest nõretades seisis ta kesk pruunikas-musta saarekest ja waatas ringi, kas veel kusagil tuleleeki näha oleks. Kuid tuli oli surnud. Kui ta veel tükk aega oodanud, sülitas ta, wõitis piibu välja, süütas põlema, kustutas tiku sõrmedega ja sammus teed mööda sinnapoole, kust Andrikson oli tulnud.

Liikumata wahtis Andrikson tühjaks põlenud kohale. Kas polnud kusagil pruunide ärte juures veel väikest leegikest märgata?... Ei, kõik wahtimine ja ootamine oli asjata. Ettewaatlikult liigines Andrikson teele ja sammus kiirelt üle selle põlemiskoha juure. Tuli pidi põlema! Juhus oli talle näidanud, kuidas krahwi ta waljuse eest karistada võis. Andrikson võis kätte maksta, ilma ise end hädaohtu wiimata. Mees, kes praegu ära oli läinud, elas mõisas, sõi krahwi armuleiba ja otsis suwel mõisale marju ja seeni. Ta wiis oma riietega tugewa läbitungiwa suitsulõhna ühes. See lõhn juhiks kohe tähelepanu tema peale ja wanamees ei salgaks kindlasti, sest tuli oli wastu tema tahtmist sündinud ja ta oli ausat waewa näinud, et seda lämbutada... Andrikson kummardus wõttis tikukarbi taskust, süütas kuiwa heina põlema ja wiskas siis tiku kaugele eemale. Mõlemas kohas hakkas leegitsema ja Andrikson ruttas üle tee metsa tagasi.

Ta tahtis põgeneda, kuid tugew wõim tõmbas ta pilgud sihi poole. Ta pidi nägema, kuidas kollane kurat ikka enam kollaseid, punaseid, sinakaid kuradikesi sünnitas, kes suure ja ikka

suurema kiirusega edasi kargasid, ronisid, lendasid. Otse edasi, paremale, pahemale tungisid nad, tekitades ikka waljumat suminat ja ragisemist. Linnud lendasid õhku, waresed kraaksusid, jänes hüppas eemal metsikult minema. Warsti tõusid sihi täies laiuses suits ja leegid taewa poole. Waewalt märgataw tuuleke andis tuiele suuna. Ta püüdis üle sihi puude poole. Kui kogu mets maha põles! Seda oli ta tahtnud, selle soowiga oli ta tule kuiwa heina sisse wisanud... Et kogu mets maha põleks? Kas oli ta seda tõesti tahtnud? Kogu mets — wiisteistkümmend ruutwersta toredaid mändi! Kogu mets? Hirmus, hirmus! Kes võis välja kannatada kogu metsa põlemas näha? Ei, seda polnud Andrikson kawatsenud! Ta oli ainult krahwi hirmutada tahtnud, ta oli teda tunda lasta tahtnud, kuidas see maitseb, kui süütult kannatatakse. Kuid kogu metsa — ah, see ei wõinudki sündida! Sest seal puude taga, just sihi wastu, oli ju sirbikujuline järw; selle lahes pidi tuli kustuma!

Kuid kui tuli järwe mõlemast otsast edasi läks! Ta lagunes sarnase usku-matu kiirusega! Nüüd oli ta juba sihi keskel, nüüd kumas noormets taga ja nüüd — nüüd haaras kollane kurat õudse sihinaga suurtest mändadest kinni! Surmaw ehmatas waldas Andriksoni. Mis oli ta teinud? Mis oli talle mets teinud, et ta teda häwitas — suur, ilus mets! Ja krahw! Oli ta siis tõesti nii halb olnud, et teda pidi karistatama kogu metsa kaotusega?

Kuid tuli haaras ikka kaugemale. Pidi Andrikson pealt waatama, kuidas mets kogu laiuses tuld wõttis? Kas polnud veel päästmine wõimalik? Päästmine? Kelle läbi? Tema läbi — üheskoos teistega! Kuidas pidi ta inimesi appi kutsuma waenlase wastu, kelle ta ise esile kutsunud? Kui ta seda tegi, siis langes kahtlus veel vähem tema peale... Lähem inimeste asupaik oli ta talu. Nii siis sinna! Kui mitte juba hilja polnud!... Ta hakkas minema, ruttama, jooksmas. Warsti olid metsa wiimased puud maha jäänud ja suwipäewa kuumus ümbritses teda jälle. Ta ei pannud seda tähele, waid jooksis edasi. Weri kohises tal warsti meelegehtades, nagu tahaks ta ta pead lõhkuda, äge surwe ajas tal silmad peaaegu koobastest,

kuid ta ei wähenandanud jooksu. Talu lähedal komistas ta rusikasuuruse kiwi üle ja kukkus maha. Tal polnud enam jõudu tõusmiseks ja jäi lamama. Nägu närtsinud, sooja rohu sisse surudes, mõtles ta: „Wõib põleda. Mulle on kõik ükskõik. Asi on minuga otsas.“ Warsti tuli aga energia tagasi, ta ajas end istukile ja waatas metsa poole. Walge, wäga lai suitsupilw tõusis ülespoole. Andrikson hüppas üles. „Taewane isa,“ palwetas ta, „ära saada tuld üle järwe! Issand Jumal! Issand Jumal!“ Siis läks ta waewalt edasi.

Lõpuks jõudis ta tallu.

Õues seisis ta ilus noor naine ja waatas metsa poole.

„Mets põleb?“ hüüdis ta mehele pool küsiwalt, pool teatawalt wastu.

„Mets põleb,“ kordas Andrikson. „Kus on sulased? Ruttu! Ja tüdrukud ja kõik!“

„Mis? Kõik? Peawad siis kõik...? Aga Jahn, kuidas sa wälja näed! Mis sul on? Mis sul on?“

„Kus on teenijad? Kus nad on?“

„Põllul, mu Jumal! Põlegu. Küll juba kustutakse Herral on küllalt metsa. . . Nii joosta! Oleks sa parem laste järele waadanud, selle asemel, et niiviisi jooksid.“

„Laste järele? Kus on siis lapsed? Mitte kodus?“

„Ei. Nad tahtsid marjule minna. Ma olen nii täis hirmu. Kahrlenil on mõni-kord tikud taskus. Kui lapsed ainult metsas midagi teinud pole.“

„On siis lapsed metsa läinud?“ hüüdis Andrikson, ja tal oli, nagu kisuks keegi ta südame rinnust.

„Kuhu nad siis muidu läksid, nad läksid ju marjule,“ wastas perenaine. „Ah Jumal, ah Jumal“

„Kus on teenijad? Kutsu nad! Kutsu nad!“ karjus peremees, ta hää lõi üle ja muutus karedaks. „He, poisid, he, tüdrukud! Appi! Appi!“

„Jumala pärast! Waiki!“ hüüdis perenaine hirmunult. „Mis sul on? Küll ma nad kokku kutsun. Kas mõni mänd rohkem langeb, see on ju ükskõik. On patt ütelda, kuid tõi see on: tulel on ka head küljed. Waesed inimesed saawad odawaid puid.“

Perenaine tõttas minema, ja Andrikson sammus õues uimasena ringi. Ta heitis pingile maja ees, tõusis üles,

istus uuesti, tõusis jälle ja läks tuppa. Tühi, kõik wait ja tühi.. Seal seisis nurgas ta poegade woodike. Kui nad ometi selles oleksid! Linalakad wastamisi surutud, noorem käekese rusikasse tõmmanud, päkk sissepoole.. Peremees hakkas wärisema. Ei, oh ei, see mõte oli liig hirmus.. Ta tuikus jälle wälja ja waatas metsa poole. Suitsupilw oli weelgi kaswanud. Kus ometi ta teenijad olid! Kuid — oli juba hilja..

Wiimaks tulid teenijad, relwastusid labidate ja kirwestega ja ruttasid, Andriksoni poolt taga kihutatud, metsa. Perenaine jäi üksi koju.

„Kui te lapsi näete, ütelge, et nad silmapilkugi kauemaks metsa ei tohi jääda, kuulete? Kuuled, Jahn! Saada nad kohe koju!“ hüüdis ta mitu korda teenijatele järele.

Metsas oli tuli wahepeal järwelahes weeni tunginud, oli otstest mööda läinud ja lagunes nüüd kahes harus ikka laiemale. Nõutult seisis Andrikson oma wile inimesega. Mis aitasid labidad ja kirwed nende kätes! Leegid kargasid kõrgel ülewal puuladwast puulatwa. Sädemete wihm pritsis alla, ikka uuesti süüdates kuiwa sammalt ja hagusid. Kas pidid nad mõned puud maharaiuma?

Pidid nad süllalaise kraawi tõmbama? See oleks naljakas olnud. Kuid tehtud pidi midagi saama.

„Mine, jookse mõisa, Peeter, ja teata, et mets põleb,“ käskis lõpuks Andrikson. „Jumal teab, ehk ei saa nad seda täna teadagi. Meie teised tahame.. tahame lapsi otsida.“

„Lapsi otsida? Aga need on nüüd juba kodus,“ wastas keegi.

„Meie teised otsime,“ kordas Andrikson. „Kui nad koju oleks läinud, oleksime neile wastu tulnud.“

Keegi ei wistanud, sest muidugi oleks neid nähtud, kui nad mitte mõnel teisel teel koju polnud läinud?

Kuid kust neid otsida? Kui nad sügawamale metsa olid põgenenud, siis ei olnud tarwis muretseda: tuli ei wõinud neid kätte saada. Kui neid aga tuli lahes sisse oli piiranud!

See hirmus mõte näis kõigile meele tulewat, sest nagu tummal käsul pöörasid kõik järwelahe poole. Andrikson kahwatas surnukarwaliseks. See wõis siis sündinud olla! Kui üks tüdrukutest wõi poistest selle wõimaluse üle naer-

nud oleks, siis oleks ta kurjaks saanud, oleks ka siiski lootnud, sest lootus ammutab toitu veel kuiwemast lohutussonast, kuid nüüd tundis ta, nagu peaks ta iga silmapilk oma poegade põlenud konte näha saama.

Tagasisurutud ägamisega hakkas ta otsima. Sulased ja tüdrukud sammusid, pastlaid hoides, ettevaatlikult ümber veel suitsewate kohtade, Andrikson aga ei waadanud, kuhu ta jalad astusid. Ta kadus mustade tüwede taha ja oli warsti järwe kaldal. Poisid olid ehk leekidest kaldale aetud. Ehk koguni wette, sest kohati oli isegi pilliroog kõrbenud. Olid nad uppunud? Andrikson wahtis wette, ta sammus lahe äärt mööda edasi — midagi! Ta lahkus kalda äärest ja pööras teenijate juure tagasi, kes olid üle sihi laiali läinud ja otsides lahele lähenesid. Lõpuks oldi kindel, ei lapsed siin hukka põlnud saanud.

„Nad läksid koju,“ tähendas üks tüdruk. „Nii suured poisid... Oleks tõesti ime, kui nad end päästa poleks osanud.“

„Mine siis koju, Lihse, ja waata, kas nad seal on ja tule tagasi,“ ütles peremees. „Jah, mine!“

Tüdruk kadus ja järelejääjad küsisid, mis nad tegema pidid.

„Ma ei tea,“ wastas Andrikson nõrgalt. Otsige, kustutage. Otsige ometi veel...“

„Ah peremees, lapsed on kindlasti kodus. Päris kindlasti. Sa ehmatasid meid üsna asjata.“

„Arwad sa? Noh ja, Jumal andku Jumal andku... Kas kogu mets maha põleb? Mis te arwate?“

„Kes seda teab! Kui tuli nii edasi sööb ja inimesi ei tule ja torm hakkab... Tuult on meil juba.“

„Lähme, lähme,“ ütles peremees. „Me peame kustutama. Me peame tegema, mis wõime.“

Nad lahkusid sihilt ja algasid allpool tuld kraawi kaewama. Kui nende töö mõne sülla wõrra edenenud oli, kostsid metsast hääled ja metsaülem ilmus, saadetud trobikonnast mõisatöölisest. Lühikese mõtlemise järele käskis ta tööd lõpetada ja Andriksonil oma inimestega veel sügawamale metsa minna ja seal kraawi alata — siin saaks tuli nad

enneaegselt kätte. Ta ise lahkus siis kiirelt, et kaasatoodud tulepriitsi abil metsa teisel serwal leekide wasiu wõeldelda.

„Kus on krahw ise?“ küsis üks tüdruk Klautseni talust ühelt mõisasulaselt.

„Ta käsutas veel, kuhu käskjalad sõitma peawad. Kogu piirkond peab veel täna tulekahjust seada saama. Ta on warsti siin.“

Tüki aja pärast tuli metsaülemalt üleskutse, et talle kaks tugewat meest appi tuleks, hobune ei saawat priitsiga läbi wõsastiku, priitsi pidawat inimesed tõmbama.

„Ma lähen,“ ütles Andrikson. „Kes tuleb veel?“ Ta waatas ümber ja et ta tugewamat kuju ei näinud, kui oma sulast Peetrit, siis andis ta sellele märku ja nad sammusid minema.

Kuid ka inimjõuga oli raske ja lõpuks wõimatu priitsi edasi nihutada. Ka mets oli wiimastel aastatel lohakalt peetud, maas oli liig palju hagusid ja puud seisid kohati liig tihedalt. Just, kui otustati wee abist loobuda, ratsutas krahw juure. Ta nägi, kuidas töölistes veel tõmbamise tugew pingutus järele wärises ja silmas metsaülema kõrwal Andriksoni higist nõretawa, peaaegu moonutatud näoga. Kõik wiha tema wastu oli äkki kustunud.

„Ah, Andrikson!“ hüüdis ta ja kargas hobuselt maha. „Ja nii usin. Tänan Teid, Andrikson, teate eest. See oli Teist ilus. Tänan Teid.“ Ja kiirete sammudega astus krahw peremehe juure, haaras selle nõgise käe ja surus seda.

„Krahwiherra... Krahwiherra...“ koheles Andrikson, „ma tegin.. ma tegin ainult... mis... mis...“

„Mõtlen selle peale, Andrikson. Kuid puhake ometi. Te näite liig palju töötanud olewat.“

„Oh, ma pole wäsinud, armuline herra. Sugugi mitte.“

Metsaülem küsis, mis teha. Ta teatas, et priitsiga midagi ette wõtta ei saa ja metsa teisel serwal kraaw kaewatud peab saama.

Priits wiidagu kindlasse paika ja inimestele saadefagu abi, ütles krahw.

Käsk täideti ja Andrikson töötas jälle oma teenijate eesotsas. Kõrwenud lõhn, mis põlemiskohalt tuli, oli rohkem tunda kui enne.

„Me saame wähe aidata, krahwi-herra“ tähendas metsaülem kurwalt.
„Punane hüään on liig nobe.“

„Saame warsti abi. Käskjalad on juba hulgale peremeestele teate annud,“ wastas krahw ja waatas puude latwu. Ta oli wäga kahwatu ja närwlik; tuikamine liigutas ta huuli.

Siis pööras ta tööliste poole, et neid weel agaramale tegewusele õhutada. Seal nägi ta, kuidas üks wanamees end nõrgalt labidat wastu toetas. Krahw astus tema juure, wõttis tal labida käest, mehele paar sõbralikku sõna öeldes, ja hakkas ise kaewama.

See oli kõige parem õhutus ja inimesed töötasid täiest jõust. Ainult Andriksone näis nõrgenewat. Ikka tihedamini ja ikka suurema rahunutusega waatas ta koha poole, kust ta tüdruk ilmuma pidi. Lõpuks tuli ta. Ta nägi higine ja wapustatud välja.

„Lapsed pole kodus,“ ütles ta tasa, kui ta krahwi teretanud ja Andriksone juure oli astunud.

„Mitte?“ karjatas see. „Mu lapsed! Mu lapsed!“

„Mis seal on?“ küsis krahw ja keegi jutustas talle asjaloo.

Krahw astus Andriksone juure.

„Te lapsed on kadunud, armas Andriksone?“ küsis ta.

„Jah, armuline herra,“ wastas peremees, end waewaga taltsutades. „Täna hommikul tulid nad siia marjule. Ja nüüd pole nad weel kodus. Sihil kaswasid kõiksugu marjad.“

„Te ei arwa ometi... ei, Andriksone, Te ei tohi kohe kõige halwemat mõelda. Lastele pole kindlasti midagi juhtunud.“

„Kuid siis peaks ometi keegi neid näinud olema.“

„See pole ometi wajalik. Nad wõisid sügawamale metsa minna... Kui wanad on nad.. Kui wanad on Teie lapsed?“

„Wanem sai just kümneaastaseks.“

„Noh, waadake. Kümme aastat. Siis on Teie poiss ju üsna suur. See oskas tule eest ära minna. Ei, ei, rahustuge, Andriksone, lastele pole tõesti midagi juhtunud.“

„Tahaksin seda heameelega uskuda. Kuid... kuid... Lubage, armuline krahwi-herra, et ma otsima lähen. Ma ei wõi edasi töötada, enne kui tean, kus lapsed on.“

„Muidugi, muidugi; minge, minge! Ja kui tahate, wõtke weel keegi kaasa,“ wastas krahw lahkelt.

„Ei, krahwi-herra, lähen üks!“

Andriksone andis labida tüdrukule ja läks. Kui ta ükski oli, näis talle, nagu peaks ta oma laste nimesid waljusti metsa hütüdma. Kuid ta taltsutas end, sest ta häbenes, et teda kuuldakse. Tummalte eksis ta ringi ja alles kui ta kaugel oli, hütüdis ta poole häälega üks kord teise järele: „Jahnit! Kahrlit! Jahnit! Jahnit!“

Kuid wastust ei tulnud.

Pika, asjatu otsimise järele pööras Andriksone jälle sihi poole tagasi. Teel kohtas ta liht inimesi, kes ruttasid kustumisele. Ta küsis kõiki, kas nad kaht last pole näinud, sai aga ikka ei wastuseks. Ta kuulis suurt kisa kohalt, kus kraawi kaewati, ja järeldas sellest, et juba hulk inimesi kokku oli tulnud. Mets sai siis arwatawasti päästetud. Kuid mis oli nüüd sellest! Ta läks edasi, jõudis pikale põlewale joonele, mis kahandamata kiirusega edasi nihkus. Andriksone sammus tast mööda ja astus metsa mahapõlenud ossa. Alumine huul kõwasti hammaste wahel, õlad weidi üles tõstetud, nagu kardaks ta iga silmapilk kusagilt hoopu, hiilis ta nõgiste tüwede wahel. Punakaspruuni, segase wõrguna ajasid raos okad end laiali. Kaugelt läikis järw ja waatas wõõralt ja õudselt oma sinaka ja tumedate äärttega, millelt hallikad — räpased joned, mändade moonutatud peegelpildid, end kaugelt sinasse segasid. Läks waiksemaks ja waiksemaks ja lõpuks ümbritses Andriksone surnuaia pühalik rahu. Päike oli juba sügawale laskunud ja imelik hämarus täitis metsa. Siin ja seal tõusis weel õhuke suitsuniit otseti õhku, leegitses weel, nagu ise leeki sünnitades, mõni üksik, seismajäänud wabarnapõõsas. Waheaegadel kõlas mõni sumbutatud hääl põlemiskohalt, rahu ja waikust weel enam toonitades. Nagu koorma all sammus Andriksone edasi. Sihi lõpul langes ta kokku ja nuttis.

Surra, surra!...

Päike saatis oma kõweramad kiired läbi metsa, siis kustus ta.

Andriksone wõttis jõu kokku. Weel kord koju, weel kord järele waadata, kas lapsed kodus polnud!

Aeglaselt sammudes jõudis ta tallu. Seal istus ta noor naine tee ääres ja vahtis talle otsa. Ta waatas naisele otsa. Siis hakkas naine karjuma.

„Surnud! surnud!“ hüüdis ta. „Oled sa nad leidnud? Oh, mu lapsed, mu lapsed!“

Peremees jutustas, et ta asjata neid otsinud.

„Siis leian mina nad,“ hädaldas perenaine. „Leian nende põlenud luukesed. Ah, mu lapsed, mu pojukesed!“

Ta läks maija, kus ta juba kõik korda seadnud ja andis karjus-plikale ja poisile, kes nüüd üksi koju pidid jääma, mõned käsud.

Siis läksid nad välja hämarusse, perenaine ees, peremees järel. Aegajalt küsis naine, ilma pead pööramata, tulekahju üksikasjade järele, kuid nähtavasti mitte huvi pärast, vaid selge sihiga laste asjus. Lõpuks ütles ta:

„Palawus ajas nad järwe. Nad uppused.“

Nüüd ei ütelnud ta enam sõnagi ja wõttis, kui ta teel mehepikeuse kepi leidis, selle õlale. Andrikson lasi tal keppi kanda. Ta ise tundis end liig nõrgana. Talle oli pealegi kõik ükskõik. Kui lapsed surnud olid, siis oli ükskõik, kus nad lamasid ja kas neid leiti wõi mitte. Naine wõis otsida.

Järwe otsale jõudes jäi Andrikson seisma. Wärin haaras teda tumeda wee peale waadates. Perenaine selle wastu hakkas wiiwitamata järwelahte latiga, nii kaugele kui see ulatas, hoolikalt läbi ostima. Aeglaselt jõudis ta edasi, aeglaselt, nagu hüpnootiseeritult, järgnes talle peremees. Lõpuks, tundide järele, tõstis naine midagi kujutat üle weepinna. Andrikson tundis, kuidas ta nõrkes ja minestus lähenes. Seal laskis naine lati langeda ja otsis edasi.

Andrikson pööras ära. Ta ei wõinud kauemini pealt waadata. Ilma sõnagi lausumata, läks ta minema. Nagu joobnu kõndis ta mustade tüwede wahel. Talle näis, nagu hoiaks raudne rusikas ta südant kinni ja suruks seda ikka tugewamini ja tugewamini. Ta oigas. Ta ei wõinud enam muud mõelda, kui seda ja ikka seda: „Mööda, kõik mööda!“

Ta läks ja läks ja läks, jäi seisma, nõjatus tüwele, wahtis kaua enese ette ja läks jälle. Ta ei teadnud, kui kaua

ta niiviisi oistarbatult ja mõttetult hulkunud oli, kui ta jälle tule lähedusse tuli. Nägi tore wälja, kuidas leegid puid mööda üles tõusid ja kuidas siis miriaadid sädemed igale poole tuiskasid. Tulekahju sarnanes hiiglatulemärkele, põlema pandud lõbusaks waateks ja lahutuseks. Aga kas polnud see nii? Ka ei hõisanud ja laulnud tagapool rõõmsad inimesed? Andrikson kuulatas ja pööras siis sammud tahtmata lärmi poole. Ei, ta kõrw polnud petnud. Mõne aja pärast jõudis ta pika sihi äärde ja samas suunas kaewatud kraawi serwale, mille äärel wahid edasi — tagasi käisid. Mets oli päästetud. Andrikson mõtles seda, aga rõõmsa rahuloleku tunne ei haaranud teda. Kas poleks parem olnud, kui mets häwitatud oleks saanud? Ja metsaga ta talu? Ja ta naine, kas seal mustas wees otsis ja ta ise — kas ei pidanud ta end pooma? See oli ehk kõige parem, kuid tal oli weel aega järele mõelda.

Andrikson tahtis edasi minna, kui üks waht teda hüüdis:

„Hei sina! Kas lähed juba koju?“

Peremehel polnud himu wastata ja waikis.

Kuid mees hüüdis weel kord:

„Lähed sa juba koju?“

„Ei,“ ütles Andrikson.

„Kust talust sa oled?“ küsis waht, wist mõttega juttu alata.

„Klautseni talust.“

„Soo. Ah! Kas pole sa peremeest näinud?“

„Olen ise peremees.“

„Soo, soo. Krahw otsib sind. Mine sinna. Sinna suure tule juure.“

„Krahw? Mis tahab krahw?“

„Tal on seal paar last.“

„Last? Minu lapsed?“

„Sinu — ma ei tea, kelle?“

Andrikson tormas minema. Mõne minutiga oli ta tule ääres, mille ümber seisis suur hulk inimesi, kes wõileibu sõid ja napsi ja õlut jõid. Inimestest eemal põles wäiksem tuli. Selle ääres istusid krahw, metsaülem, walitseja ja seisid ta mõlemad poisid.

Terwetena.

Nõtkuwate põlwedega lähenes Andrikson ligemale.

Krahw kargas üles, kui peremeest silmas.

„Seal olete Te lõpuks, Andrikson,“ hüüdis ta rõõmsalt. „Noh, kas ma ei ütlenud, et poisid liig mõistlikud, et end ära põletada? Ainult ära eksinud. See õnnetus ei juhtu aga ainult väikestele inimestele. Noh, leidsin nad õnnelikult ja olen rõõmus, et mu käsi nad Teile tagasi toob. Wõtke nad ja wiige lapsed ruttu koju, et Teie perenaine mitte kauem asjata hirmu ei tunneks.“

Naeratades astus krahw poistega Andriksoni poole, ja sellele näis, nagu wõtaks ta oma elu krahwikäest tagasi. Tummalt nuuksuma hakates, pahemaga wanema poja kaelast kinni wõttes, langes ta krahwi ette maha.

„Mu poiss... Krahwiherra... Mu poiss...“

Ta surus lapsed enese wastu ja haaras siis krahwi käe.

„Krahwiherra... Krahwiherra...“

„Ei, ei, ei, Andrikson. Kui Te mind tänada tahate — ei, ärge tänage. Ma pole midagi teinud, mis Teie tänu wäärrib,“ tõrjus krahw.

„Ei, armuline herra, Te ei tea ju... Te annate mu lapsed tagasi, ja mina... ja mina...“

Ta jäi wait.

Kuid õndsama tunde küllus ei kannatanud piiramist mõistuse poolt, mitte enam seotud, täitsa waba tahtis ta hing olla, waba ja lunastatud ta teo raskest saladusest, mis heaks teha tal sel silmapilgul nauding näis. Ja kogeledes tungisid tal jälle sõnad üle huulte.

„Ja mina... ja mina... lööge mind, krahwiherra, lööge mind...“

„Koguge end ometi, Andrikson, koguge end, armas Andrikson,“ ütles krahw ja pani talle käe rahustawalt õlale.

„Ei, ei — löö mind, mina... ah... mina... koer!“

„Mis?“

Nad waatasid üksteisele otsa. Krahw pörkas tagasi.

„Ma olen... mina panin...“

„Andrikson!“ karjatas krahw, kogus end ruttu ja kordas walulikul: „Andrikson, Andrikson!“ (Lõpp).

Tuled.

Läti kirjanik J. Rainis.

Metsa taga, mäe taga
 öösel põleb salatuli:
 öösel põleb salatuli,
 leegilt loitew, wärwilt werew.

Metsad waiksed, mäed waiksed,
 kui on süttind salatuled,
 kui on süttind salatuled,
 mida keegi pole süüdand...

Õhtupäike.

H. Wühner.

Kuldsed jooned seinale
 Maalib õhtupäikene.
 Kiiguvad ja liiguvad
 Kullapaelad heledad.

Oma igatsused ma,
 Uneledes, salaja,
 Põimin kullakiirtesse —
 Wii nad koju, päikene!

Allkiri.

Daani kirjanik Flemming Algreen-Ussing.

Telefon helises.

Suurkaupmees Emil Bonnesen kirjutas oma nime alla kirjale, mis ta praegu kirjutanud, ja wõttis kuuldetoru.

„Siin Emil Bonnesen!“

„Siin Krediitpang!“ wastati. „Silmapilk! Herra direktor tuleb kohe telefoni juure!“

„Tänan!“ ütles Bonnesen ja mõtles, mis küll Krediitpanga direktoril temale wõiks olla teatada.

Kohe selle järele kuulis ta direktori häält.

„Tere, tere!“ ütles Bonnesen. „Tahtsite minuga rääkida! — Mis? Mis Te ütlete? Minu kontost üle mindud? — Eile? — Aga ma pole eile mingit tšekki wälja annud. — Üle 5400 krooni? Ei saa aru — Nr. 9771? — Waatan kohe järele. — Kas olete weerand tunni pärast seal? Tänan! Siis tulen ise sinna. Nägemiseni!“

Bannesen pani toru käest, nõjatus tugitoolile ja wahtis mõteldes oma ette.

Tšekk tema allkirjaga, üle 5400 krooni oli eile pangas wälja makstud. Ja nüüd helistas pangadirektor temale ja teatas, et tema konto 1500 krooni wõrd üle läinud. Jumalukene, Emil Bonnesen wõis ju iga silmapilk tasuda kümnekorda suurema summa, aga pank teatas talle seda ainult korra pärast.

Bonnesen hakkas järele waatama tšekiraamatut, mis ta laual seisis. Ja tõsi: formulaar nr. 9771 puudus.

Kaupmees tõmbas kulmu kupra. No waata, waata! Nii siis mõni kurjategi ja siin ligidal. Kui weider! Aga kes wõis see tema teenijatest olla? Põrmugi ei aimanud ta, kes. Aga üks asi oli kindel: esiootsa ei pidanud keegi weel teadma, et kuritegu oli awalikuks tulnud!

Koputati uksele.

„Tulge!“

Tuli raamatupidaja Wamphthon. Wäike, tüse poiss, kel punased õunpõsed, näpitsprillid ninal ja kräsjuuksed, mis keskelt joonega kaheks soetud.

„Mis on, Nielsen?“ küsis Bonnesen.

„Herra suurkaupmehe wennapoeg soowib herra suurkaupmehega rääkida!“ wastas Wamphthon haawatuna. Tema ei sallinud heameelega, et ta oli „Nielsenina“ sündinud ja alles pool aastat Wamphthoni nime kandis. Ta oli sellepärast oma nime muutmist palunud, et ta nii igapäewast nime kui Nielsen ei tahtnud kanda. Nüüd oli ta nimi Wamphthon ja ta oli õnnelik selle üle, sest et see nimi talle Inglise aadelinime meele tuletas. Ja nime muutmisest saadik oli ta hakanud Inglise keelt õppima, mille kergemate sõnadega ta nüüd uhkust ajas.

„Minu wennapoeg?“ — Bonnesen tõusis. „Tõsi küll, jah. Las ta tuleb tupp!“

Raamatupidaja Nielsen-Wamphthon kadus ette bürootuppa.

„Please!“ ütles ta seal noorele mehele, kes seal oodates seisis.

„Tänan!“

Noormees läks suurkaupmehe era-kontorisse ja pani ukse oma taga kinni.

„Tere, noor sõber!“ ütles suurkaupmees.

„Tere tere, onu! Jah, siin toon ma sulle selle paberi. — Ole nii lahke!“

Stud. med. Aage Bonnesen ulatas onule suure, täiskirjutatud paberipoogna.

„Näita siia!“

Onu wõttis paberi ja luges.

„Jah,“ ütles ta, „näib päris hea olewat. Tule tunni aja pärast talle järele. Siis on ta alla kirjutatud ja walmis. Tahaksin teda täpsemalt läbi waadata ja pean nüüd minema mingisugusele konwerentsile.“

„Tänan!“ ütles wennapoeg. „Ja sa pead meeles, onu, et tõestuseks waja on kaht allkirja.“

„Küll ma meeles pean!“ lubas onu.

— „Aga me wõime tüki maad muidu ühes minna.“

Warsti selle järele lahkus suurkaupmees ühes wennapojaga kontorist.

*

Pisut enam kui pool tundi hiljem wiibis suurkaupmees jälle oma erakon-

toris. Ta seisis akna juures ja uuris tshekki, mis tal käes oli. Tsheki number oli 9771 ja summa, mille peale ta välja kirjutatud, 5400 krooni, kuupäew eilne ja allkiri: Emil Bonnesen. Ja see allkiri oli nii osawasti järele tehtud, et suurkaupmees, kui ta ei oleks teadnud, et allkiri wõltsitud, oleks wanduda wõinud, et allkiri tema oma on ja mitte wõltsitud. Iga joon, iga täpp oli õige.

Bonneseni silmad pöördusid tshekilt hetkeks kõrwale. Mõteldes hulkusid nad toas ringi, kuni nad wiimaks peatusid paberil, mis wennapoeg lauale jätnud. Ja talle tuli meele wastutus-tunnistus, mis ta wennapojale lubanud.

Ta pistis tsheki sahtlisse, istus laua ääre ja hakkas dokumenti lugema. Siis kirjutab ta oma nime alla, awas kontoriukse ja hüüdis: Knudsen!

Prokurist Knudsen, wanem herra, ilmus jajäi ukse kõrwale oodates seisma.

„Ah, Knudsen! Kirjutage siia oma nimi alla. Seal on tint ja sulg!“

Bonnesen andis dokumendi tema kätte ja osutas teisele lauale, mis seisis keset tuba.

Knudsen kirjutas alla, kuna suurkaupmees jälle oma kirjutuslaua ette istus.

„Ja siis paluge Nielseni — nüüd on ta nimi ju õieti Wamphon — siia tulla. On waja kaks tõestust.“

„Jah!“ ütles prokurist ja lahkus.

Mr. Wamphon tuli.

„Kuulge Teie, inglane,“ ütles Bonnesen, „kirjutage oma nimi Kundseni nime kõrwale. See on tõestustunnistus.“

„Well,“ wastas Wamphon, kirjutas alla ja kadus jälle.

Suurkaupmees jäi jälle üksi ja mõtles wõltsitud tshekile.

Natukese aja pärast teatas raamatupidaja jälle noore Bonneseni tulekut.

„Lasen paluda!“ ütles kaupmees.

„Please!“ ütles Wamphon jälle, ja üliõpilane ilmus.

„Jah, nüüd on asi korras, mu poiss!“ ütles onu. „Paber seisab seal laual.“

„Täna sind, onu!“ ütles wennapoeg, wõttis dokumendi ja waatas seda. Ta näole ilmus imestus.

„Kas asi pole korras?“ küsis onu, kes seda nägi.

Noor Bonnesen ulatas paberi temale.

„Olid lahus mõtetega, onu! Oled kirjutanud oma nime kahele kohale. Aga oma allkirja ei saa ju tõestada!“

„Ei tea, mis sa arwad!“

Onu wõttis dokumendi. Ja ta imestus oli suur, kui kolme allkirja luges. Ta silmad puurused kindlasti neisse nimesesse, nagu oleksid nad tahtnud sealt kõik tindi välja imeda.

Seal seisis: Emil Bonnesen.

Tõestanud:

A. Knudsen. Emil Bonnesen.

Suurkaupmees mõtles kohe wõltsitud tshekile ja wiilistas rahulolles.

Üllatatult silmitses wennapoeg onu. Ja see pidi talle jutustama mitte täiensa õigest tshekist; ta lõpetas nii:

„See nurjatu kelm pole wiimastel päewadel kahtlemata muud teinudki kui minu nime järele kirjutada katsunud. Ja wiimaks õnnestus see tal ja nimelt üllatawalt hästi. Aga minu nimi on tal wiimaks nii sule külge jäänud, et esimesel võimalusel, kuhu ta oma nime peab kirjutama, üsna masinlikult jälle kirjutab minu nime. See on Nemesis, eks?“

„Tõesti!“ kinnitas wennapoeg üllatuses.

„Aga nüüd tabame ta!“ naeris onu, awas ukse kontorisse ja hüüdis: „Wamphon!“

Wamphon tuli.

„Pange uks kinni!“ ütles Bonnesen ja Wamphon tegi seda.

Siis laotas peremees tema ette dokumendi laiali.

„Minu kompliment!“ ütles ta ja pani sõrme nimele „Emil Bonnesen.“

Wamphon tuksatas pisut ja ta õunpõsed kahwatasid. Aga ta oli loomult jultunud ja ei lasknud ennast kohutada.

„Ma ei saa aru, mis herra suurkaupmees mõtlewad?“ ütles ta.

„Ei saa aru? Siin pole midagi aru saada. Palusin Teid ennist, et kirjutaksite oma nime tõestusena. Selle asemel kirjutate Teie minu nime — ja teete seda nii hästi, et minagi wahet ei leia. Seletage mulle, miks olete õppinud minu nime järele tegema? Mis?“

„Mina pole seal seda nime kirjutanud!“ tõendas raamatupidaja ilma silmi pilgutamata. „Mind pole üldse palutud kusagile oma nime kirjutama. Ma ei saa Teie insinuatsioonidest aru!“

Ja kummardades lahkus mr. Wamphthon sügawasti haawatuna peremehe erakontorist.

Onu ja wennapoeg waatasid üksteisele otsa.

*

Kui raamatupidaja Wamphthon jälle oma bürootoolil istus, erutatult sullepead närides, mõttes ta eneses, et tal ometi palju pigi on. Ta oli eile pärast küpset järelemõtlemist selle tsheki wõltsinud, et saadud rahaga wäljamaale minna, sest et kodumaa olud talle liig kitsad näisid olewat — ja nüüd oli ta nii mõtlematu! See neetud tõestusalkiri pidi ju kahtlemata ka tshekiwõltsimise ruttu awalikuks tegema.

*

Aga mr. Wamphthon polnud mees, kes arwas, et see, mis kord sündinud, muudetaw on. Wastuoksa! Teatud julmusega...

Ja just sel hetkel, mil suurkaupmees oli otsustanud politseile telefoneerida, koputati ta uksele, ja sisse astus raamatupidaja.

„Noh?“ küsis Bonnesen niisugusel toonil, mis ütelda oleks tahtnud: „Kas tahad üles tunnistada, nurjatu!“

Aga Wamphthon wõttis rahulikult rahatasku, luges pilwistkukkunud kaup-

mehele 5400 krooni suurtes rahades lauale ja ütles:

„Herra suurkaupmees peawad mind wabandama, et unustasin selle raha hommikul üle andmata. See on raha, mis ma eile pangast tõin tshekiga, mis mulle enne siit lahkumist andsite. Seal peab olema 5400 krooni — olge head!“

Ja uuesti kadus Wamphthon.

Jälle waatasid onu ja wennapoeg üksteisele otsa, ja seekord naeratasid nad.

*

„See mees jõuab weel kaugele!“ ütles Bonnesen. „See on kindel. Aga nüüd tahaksin ometi rahuldust — tahan ta ametist tagandada!“

Suurkaupmees tõusis ukse juure minema. Aga jälle koputati, ja jälle ilmus mr. Wamphthon.

„Unustasin herra suurkaupmehele ütlemast,“ seletas ta õige aupaklikult, „et ma esimesel tahaksin oma kohalt lahkuda. Insinuatsioonide järele, mis Teie minu wastu awaldasite, ei wõi meie enesestmõistetawalt enam koos töötada.“

Mr. Wamphthon kummardas ja kadus.

Onu ja wennapoeg aga olid keeletud inimliku häbematusse üle.

Elu.

Keegi Nimetu.

„Elu, oh, sa hõiskawtugew, imedestkubisew elu,“ ütlevad õnnelikud, ja wõiksid laulda temast rõõmus, mida nad tunnewad, kuidas nad elawad ja kuidas nad hingawad.

„Ah maailm on nii kirju ja nii lai, nii lai,“ hõiskawad rahulolijad, „ja me rändame julge lootusega tulewiku teedel, mis enesc meie pilkude ees mässiwad roosipunasesse walgusse. Kuidas armastame seda elu — kuidas armastame kirjut askeldamist meie ümber!“

Ja nad ei tea, need elutugewad, et leidub ka inimesi, kes endid selle igawesti wahelduwa elu eest tahaksid lukustada, kes tihti soowiwad, et nad

selles narritantsus, mis keerleb wõimu, kuulsuse ja raha ümber, kaasa ei tarvitseks karata.

Kelle tegutsemisetahet juba häda oma kõwa hambaga näris ja loomisjõu temast ahnelt wälja imes, selle lootusest waese südame ümber koondub, toll tollilt kitsenedes, kõwa rõngas, südame ümber, mis nii heameelega põksumise lõpetaks. Aga mitte nii ruttu kui kell, mis üles tõmbamatu, tiksumisest wäsib ja äkki waikib, waid nagu unenäolik pehme lauluwiis, mis helilt ja tooni toonilt edasi kannab aimamata kaugusele — edasi helisedes õrnas tuules — ja tasakesi kustudes — surses.

Päästja.

Saksa kirjanik Carolus Asper.

Suur wõrastemaja, kus me weel waewalt tund aega tagasi toreda mägestiku jalal muusikat kuuldes ja tantsu waadates olime koos wiibinud, oli nüüd waid weel ainus määratu tulemeri. Müür müüri kannul kukkus kokku, kolisedes lendasid kiwid sügawikku, kuna loitwad leegid ja paks suits üles taewa poole tõusid. Suitsewad palgid kõlksid tüki aega tühjuses, wajusid pikkamisi ja lõid wiimaks pörandast läbi, tuld ja häwitust ka seni puutumatu alumisele korrale kandes. Kord korralt langes suur hoone kokku, ainult weel tugewad wälisseinad panid wastu.

Kirudes ühed, ükskõikselt teised, aga kõik kütkestatud kohutawilusast waatemängust, seisid wõrad pargimurul oma wäheste kraami juures, mis nad suure rutuga weel olid saanud päästa. Kinnitatud oli ju kõik. Kallid asju reisisile kaasa ei wõeta, ja sellepärast wõidi muretult silmitseda wõrratut ilutulestikku, mis wäljaspool eeskawa oli seisnud.

Minu kõrwal seisis üks keskealine tugew mees, kes oli elanud ühes kõige paremas toas. Tema jalgade ees kükitas ta teener, kes päästetud asju oli linasse köitmas.

Herra silmitses ta tegutsemist.

„Kas said kaasa wõtta ka minu ema pildi, mis seisis mu kirjutusalual?“ küsis ta pealiskaudselt.

Teener kargas jalule, kahmas käega otsaesisele, ja weel enne, kui keegi teda sai takistada, oli ta tulemeresse kadunud.

Põnewas kartuses ootasid ümberseisjad hulljulge ettewõtte lõppu, kuna meil, kes me ta herra lähedal seisime, palju tegu oli tema tagasihoidmisega, sest et ta tingimata tahtis oma teenrile järele joosta ja teda tagasi hoida.

Üks otsamüür, mis seni wastu pannud, hakkas pikkamisi, nagu hingaw inimeserind, wankuma. Sügawamale ja sügawamale wajus ta, et wiimaks põrudes kokku kukkuda. Esisein, mis nüüd toetu, järgnes talle. Maapind wärises, kõrgele purtskasid sädemed üles õõtaewa poole ja kohutaw kiljatus tuli waatajate suust.

Natuke aega pärast seda töid kaks tuletõrjujat linal koledasti muljutud truu teenri, kes weel oli meelemärkusel. Pilgu täis südamlikku rõõmu heitis ta oma herrale, kes tema kõrwale oli põlwili wajunud. Oma terwe käe pistis ta westi ja särgi wahela ning wõttis sealt wälja päästetud pildi, siis hakkas ta meelemärkus kaduma ja oma herra käte wahel, kes ta nõgisele otsaesisele oma huuled surus, suri see oma kohuse ohwer.

* * *

Olin olnud selle juures ja selle teenri haruldane andumus ning truudus olid minus äratanud suure huwi. Juhus saatis mu järgmisel hommikul tema herraga naabruses seiswas wäikesemas wõrastemajas jälle kokku ja ma ei suutnud seda juhtumist jätta mainimata.

Herra jutustas mullesis järgmise loo:

Seda on arwata kümme aastat tagasi, ja ma elasin tookord alumisel korral. Majapidajanna hoolitses mu majapidamise eest, minu teener magas katusekambris ja nii olin ma öösel täitsa üks.

Kord ehmatas mind tume mütsak esimesest unest üles. See oli kajanud, nagu oleks mõni raske mööbel kukkunud, ja prismad lambi all wärisesid alles tasakesi.

Ma keerasin tule põlema, wõtsin igaks juhtumuseks rewolwri lausahtlist ja läksin oma kirjutustuppa, kust see müdin näis olewat tulnud.

Seal seisis mu wäike rahakapp ümberkukkunult ja selle all mees, kes kangelaselikult oma walu tagasi hoidis, et teda ei märgataks. Ootamatute juhtumuste puhul küsib inimene sagedasti kõige rumalamaid küsimusi. Nii ei teadnud minagi tookord muud ütelda, kui:

„Noh? — Mis Te siin teete?“

„Seda näete isegi! Teie rahakapp on minu purustanud, selle asemel et mina teda tahtsin purustada.“

Minu esimene mõte oli õieti meest sinna paika jätta ja politseid kutsuda. Siis aga oli mul mehest jälle kahju,

sest ta näis olewat raskesti wigastatud ja polnud mulle sel silmapilgul ka kardetaw — rewolwri peale waatamata.

„Kuulge: kui ma Teie nüüd kapi alt wabastan, kas lubate siis, et enam teisi rumalusi ei tee?“

„Olge muretu! — Usun, kapp on mu käe õlast wälja löönud. Kardetaw ma enam ei ole!“

Paksu turnimisepuu abiga kergitasin ma kapi sedawõrd üles, et mees selle alt wälja sai ronida. Pidin ta jalule aitama, sest ta käeluu oli kahest katki, samuti õlaluu. Näis, et tal olid kanged walud. Ta nägu oli surnukahwatu ja ta otsaesisel seisid suured pisarad.

Ma seadsin ta sohwanurka istuma ja andsin talle klaasi weini, sest ta oli nähtawasti minestusse langemas. Selle juures polnud ma ikkagi weel selgusele jõudnud, mis temaga teha.

„Noh, see wõtab Teilt arwatawasti mõneks ajaks himu öösel inimesi külastada, kes Teid pole kutsunud. Olete enesele rasked wigastused saanud.“

„See on mulle päris paras! — See kõik tuleb neetud halatsusest. Kui keegi kord enesele juba käsitöö walib, nagu see, siis peab ta ka täitsa asja juures olema ja kõik tunded koju jätma. Oleksin ma oma esimese mõtte teostanud, siis ei lamaks ma siin nüüd purustatud kehaliigetega ja Teie ei seisaks seal.“

„Waid?“

„Siis oleksin ma Teie kõige pealt waikseks teinud ning ise wõinud rahu-likult siin töötada. — Aga kui ma sisse tuln, magasite Teie ja ma ei jaksanud Teid magades tappa. See näis mulle olewat nagu usalduse kurjasti tarwitamine. — Tahtsin küll, aga ei suutnud. — Ja pärast oli mul ainult üks mure — mitte kära teha, et Teie ei ärkaks. — Niiwiisi wiibisid mu mõt- ted mujal ja ma olin osawusega. Kuna ma kappi tahtsin seinä äärest eemale nihutada, hakkas ta wankuma. Mina ei suutnud teda enam tasakaalus hoida ja matstil — lamasin ma ta all. — Noh, seal pole enam paraja! Istun pigis. — Pisut warem wõi hiljem — noh, see on ju üks worst kõik; — kord oleksin ometi niikaugemale jõudnud. — Noh — kuhu jääb siis politsei?“

„On Teil temaga siis nii suur rutt?“

„No muidugi; tahan asjale ruttu lõpu teha. — Wõtku tont, see on ometi

pagana pigi, et sul kohe esimese katsega ots peal on!“

„Ega Te mulle ometi luisata ei taha, et see Teie esimene murdwargus on?“

„Ausõna!“

Nii kummaline, kui see sõna kurjategija suust kõias, selles helises ometi kaasa tõe alatoon, mis mulle südamesse läks.

„Just sellepärast olingi nii pehme südamega, — ma pole selle asjaga weel harjunud,“ jätkas ta.

„Mis olete siis siinamaani teinud? — Millest olete elanud?“

„Millest?! — Nagu koer! — Pühkme-kastist!“

„Ja selles süüdistate nüüd seltskonda, mehi, kel raha on, ja wihkate neid — mis?“

„Mis on inimsugu minu heaks teinud? — Maailma on ta mu asetanud, isata ja rahata. Waewalt et tundsin oma ema! — Miks ei sündinud ma rahakotil? — Aga üht tean ma: et selle all kannatan, kannatanud olen nii kaua kui tagasi mäletan. Tunneksin ma oma isa, kes wõib olla on mõni rikas kaupmees wõi maade omanik, ja tema mind, mul oleks olnud süüa ja ma ei tarwitseks warastada.“

Mees huwitas mind, kuidas ta täitsa ilma wihata, peaaegu objektiivselt, oma saatust needis ja sellega ometi kui paratamatusega leppis.

„Kui ma nüüd Teie wastu täna tunneksin halastust?“

„Ärge rääkige lollust. — Mina selle liimi peale ei lähe. — Mis halastust wõiksite minu wastu tunda? — Ja kui juba! — Kui Te mu lasetegi mu purustatud kehaliigetega minna, silmapilgu, mil mu tabatakse, lükkaksite ometi ainult edasi. — Wangimaja on minu saatus samuti, kui see oli mu sünd. — Mis hakkaksin ma peale, kui mu haigemajast wälja lastakse? — Mul oleks jälle nälg, ei leiba, ei tööd, just kui praegu, sest et mind keegi midagi ei ole lasknud õppida. — Mis jaoks siis see edasilükkamine?“

„Ma räägin tõsiselt. — Kui ma Teie näiteks siia oma juure jätaksin ja minu teener Teid õpetaks mind teenima? See pole küll midagi suurt, aga ta on ilus wäike koht, mis Teid warjab häda eest. — Mis Te sellest arwate?“

Ta wahtis mulle tarretult silma, nagu hüpnotiseerituna; nagu oleks ta taht-

nud minu silmist otsida selle tõendust, mis temale näis olevat võimatu. Viimaks vähenes põnewus ta näol, paks pisar weeres tal üle põse ja nuuksudes tuli ta suust:

„Kui see tõsi oleks!“

Mõne hetke waikis jutustaja, mälestusest ja meeleliigutusest wallatuna.

„Mis pean Teile veel edasi ütleva?“ jatkas ta siis. „Kümme aastat elas ta

minu juures ja ma lasksin ennast hellitada. Lõpuks ei olnudki ta mulle enam õieti teener, waid ta oli mulle trauks, armsaks sõbraks. Kui kaugele ta ohwimeel küünis, nägite ju ise. Liig kaugele, sest minu armsa ema pilt ei olnud seda elu ometi väärt!“

Ta häääl wärises ja ta andis mulle oma käe:

„Jäägu temast Teile hea mälestus!“

Laps ja täisealine.

Ungari kirjanik Bela Szenes

(Täisealine istub aias ja loeb aja-lehte. See tähendab, ta loeks, kui laps tema kõrwal ei istuks. Laps on neli aastat wana, on siis niinimetatud „küsimiswanaduses.“ Algab harilik mäng. Laps küsib, täisealine wastab.)

Laps: „Kas Koidula tänawonkaugel?“

Täisealine: „Jah, wäga kaugel.“

„Ja Weizenbergi tänaw?“

„On ka kaugel.“

„Ja sadam?“

„On veel kaugemal.“

„Jakas on minu sünnipäew kakauugel?“

„See on ka kaugel.“

„Kumb on kaugemal, kas sadam wõi minu sünnipäew?“

(Täisealine ei oska enam midagi ütelda.)

„Kas inglid elawad taewas?“

„Jah.“

„Muidu ei ela taewas keegi?“

„Ei keegi.“

„Ja wihtm, kas tema ei tule taewast?“

„Tuleb?“

„Ja kas inglid on kõik mörjad?“

(Täisealine lõpetab wastamise.)

„Oh, lõin oma jala ära.“

„Ära nuta, laps.“

„Eks, neljaaastane laps ei tohi nutta?“

„Ei.“

„Mitte kunagi?“

„Ei kunagi.“

„Ja wiieaastane?“

„Ka mitte.“

„Ka mitte kahekümne-aastane?“

„Ei.“

„Miks nuttis siis ema hiljuti?“

„Tal oli hambawalu.“

„Ja neljaastasel lapsel ei waluta hambad?“

„Ometi.“

„Ja kui tal hambawalu on, kas ta siis ka ei tohi nutta?“

(Täisealine ei jaks enam.)

„Ütle isa, millest on kuu?“

(Täisealine tunneb, et asi wõib pahasti lõppeda; ta lõpetab wõitluse parem juba nüüd kuid wastab ometi, uskudes, et nalja abil üle saab.)

„Kuu, mu laps? Sarwest.“

„Sarwest?“

„Jah.“

„Eks ole, selle sarwe toob pagar?“

„Jah.“

„Eks ole, see sarw on söödaw?“

„Jah.“

„Ja kuu ka?“

„See mitte.“

„Kui ta on sarwest, miks ei wõi teda siis süüa?“

„Sest et ta kaugel on.“

„Ja kui ta maha tuleks?“

„Ta ei tule.“

„Ja kui sina seda tulla käsid, kas ta siis ka ei tule?“

(Täisealine tunneb, et ta isalik autoriteet on hädaohus.)

„Siis tuleb ta maha.“

„Ja siis wõib teda süüa?“

(Täisealine ohkab veel ainult.)

„Isa, jutusta mulle mõni muinasjutt?“

„Ema teab neid.“

„Ja sina ei tea?“

„Ei.“

„Äga ema teab?“

„Jah.“

„Palju?“

„Palju.“

„Miks teab ema neid palju?“

„Sest et ta tark on.“

„Ja sina ei ole tark?“

(Täisealise kunst on otsas.)

Üksi keset merd.

Saksa kirjanik Johannes Wilda.

Metsik-kääruline maanina ulatab kaugele öösisse atlantikusse. Wingudes jookseb talwetorm üle hiiglalagendiku, määratuid weemägesid üksteise otsa paisates, nii et käristatud wooharjade wahuräbalad ühest haigutawast kuristikust teise wulisewad. Ja mässamas nagu ääretu ookean tema all on ka õhu ääretus; musta taewa all lendawad mustawad pilwewallid nagu surmahirmust aetuna, — tungides peidawad nad endid üksteise taha, lähewad jälle laiali, ikka jälle uutest järgnewatest kogudest lükatuna.

Maanina tipul seisab tõsiselt kõrge tuletorn kaljul, mis nüüd üle puistatud on ainult mürisewast ja susisewast wahuwaibast, mis heledasti läikiwas ringis tumedast sügawusest esile kerkib. Kuni laterna klaasruutudeni, jah, isegi üle kupli paisatakse wesi hirmsast põrkamisest, aga eksitamata saadab tuli oma walgust wälja öösse; taltsutatud loodusejõud toetab inimest meeleehtlikus wõitluses looduse taltsutamata jõu wastu, inimest, kes on gigant waimult, kuid füüsiliselt jõult pisitilluke olewus.

Raudsel galleriil, mis torni seespool lambi kõrgusel ümbritseb, nõjatab mees, otsaesine surutud wastu klaasi, ja wahib wahetpidamatult wälja pimedusse. Pisar pisara kannul weereb üle ta enneaega kortsunud palge ja ta laseb nad weereda; sest ta ei tea ju isegi, et nutab. Aeg ja ruum on tal meelest läinud, tema mõtted wiibiwad kaugel tema paljude aastate eest surnud lootuse juures, suure elupettumuse juures, mis igale ilmas rändajale osaks saab, warem wõi hiljem, kergemini wõi rängemini, pikkamisi tulles wõi ainsa hirmsa löögiga kõik purustades. — — —

Pisut ulatab maja rohelistel salmil üle kollakashalli madalmere. Majas on soe, puhas tuba, ja toas istub saare taluniku poeg, tugew noormees, kel heledad sinisilmad, oma ilusa, elurõõmsa, noore mõrsja kõrwal, kes teda kallistab.

Wiimselt merereisilt on peigmees õnnelikult tagasi tulnud, ja nüüd tahe-

takse teha pulmad. Sellest räägiwad nad praegu, ja mees ei jaks aru saada, miks weel enne on waja seda ning teist teha ja miks see kõik niipalju aega wõtab. Mis naistele ometi kõik waja lähe! Tema arust pole ju muud waja kui õpetajat, kes neile nende jah peale aamen ütleb.

Siin seisab saar; ida pool temast poolringis rand, ja seal põhja pool tammi taga talu, kus mõrsja elab, kes weel täna peigmehe saatel saarelt wänemate kodu tahab tagasi minna.

On kõneldud kaua, liig kaua, ja kohwitund on juba ammu mööda, kui wiimaks teele minnakse. Raat lahkub saarelt; silmapiir lai on nägematu, sest detsembrikuu seisab õhus.

Peigmehe wanaisa sõuab sama wana sulase seltsis, et sooja saada. Poeg tüürib pahema käega, ta parem käsi hoiab kinni mõrsja kätest, kes, ema paksu rätikuisse mähituna, tagumisel pingil istub. Ruttu libiseb paat läbi woogude.

Atmosfääri tumedus wajub paksendes weepinnale; poole tunni pärast ei näe nad enam muud kui wett oma ümber.

„Kas pean mina istuma tüüri juure?“ küsib isa. „Sina tunned merd siin wähest paremini, Heinrich!“

See tõrjub käega.

„Mul on suun täpselt peas, isa, ei ma eksi.“

„Aga hoi a enam maa poole, praegu jookseb weel möön ja me wõiksime liig kaugele lääne poole sattuda.“

„Küll ma juba ette waatan, isa.“

Neiu trallitab oma ette laulukest. Siis on tal weel palju rääkida kaasarast, ja peigmehele on palju ta küsimustele wastata, ja siis räägib neiu ilmast ja tuulest ega saa aru, kuidas mehed udus nii kindlasti oskawad teed leida.

„Seda kõik õpitakse. Luise,“ ütleb peigmees naeratades. „Kaugele kõrwale ei satu me õigest teest tänagi, kõige pahemal puhul peame pärast weel tüki maad tammi mööda jala käima.“

Ja paat libiseb kergesti lainetawat merd mööda edasi, merd mööda, mis just siin, saare ja mandri wahel, wäga lai ja sügaw on; külmniiske loor asetub tihedalt, üsna tihedalt wäiksele paadile; waewalt nähtakse, kuidas aerud wette kastuwad.

Neiu waatab kartlikult wäija.

„Kes nüüd üle paadiääre kukub, on kadunud,“ arwab ta „elasin kord läbi kuigas me wahetpidamata kuulsime weest ühe waese inimese appihüüdeid, kord lähemalt, kord kaugemalt, ja me ei leidnud ega leidnud teda, waid sõitsime temast ikka jälle mööda, ja wiimaks jäi kõik wait, ja lähemal päewal loputasid lained ta surnukeha kaldale.“

„Uppumine pole nii walus, mu laps, ta on igast teisest surmast parem. Esiti ustakse kindlasti päästmist, ja kui siis hirm tuleb, wajutakse ruttu wee alla ja nähtakse ainult rohekatmusta wirwendust silmade ees, siis aga kaob meelemärkus ja uppuja ei tea enam midagi.“

„Oh ei, Heinrich, see wõib olla hirmus! Siin on mu mõtted teised kui meremehe tütrele ja meremehe mõrsjal. Kui inimene ennast külma sügawusse wäjumise wastu kaitseb, kui käed wäsiwad ja iga laine soolwett suhu paiskab ja siis pikk, piinlik lämmatussurm järgneb — ei, parem juba mõnel teisel kombel maailmast lahkuda.“

„On need kellegi pulmajutud, Luise? Tahtsime ju rääkida palju lõbusamaid lugusid.“

„Siis alga sina!“

„Mina? Hea küll, ja siis tuled jälle sina!“

Ja nüüd jutustawad nad kõiksugu lugusid ning unustawad udu ja kõik inetud pildid, mis ta äratanud.

„Heinrich,“ katkestab isa, sõudmises peatudes, nende jutu, „nüüd peaksime juba kohal olema. Minu arust wenib sõit liiga pikaks. Ega sa ometi ei wõtnud wale kurssi?“

„Ei, isa, aer seisis ikka bakbordil ja ma ei ole teda käest lasknud.“

Wana mõõdab sügawust ja leiab põhja; kohe selle järele pörkab paadinina nii kõwasti millegi wastu, et Heinrich, kes waadates püsti tõusnud, pea-aegu oleks kukkunud. Randa pole näha.

„Näed, isa, teadsin, et kõik korras on. Kuuled, seal haugub juba koer.“

„Nii? Hea siis küll. Mina ju enam kaugele ei kuule ja Jans ka mitte. Aga ma usun, teil saab olema hulk maad käia. Jumalaga, lapsed! Ütle wanematele, Luise, et oleme terwed, homme pärast lõunat ootan ma sind paadiga jälle, Heinrich!“

„Jah, isa. Tule, neiu!“

Ta wõtab mõrsja wööst kinni ja tõstab ta maale. Isa meel näib ikka weel olewat rahutu.

„Siin on ju jalajäljed!“ hüüab neiu.

„Tõesti,“ kinnitab Heinrich, „siis oleme täpselt õigele kohale jõudnud; need wiiwad tammile.“

Isa weendus; kõik oli õige.

Luise, kes kleidi üles kinnitas, wõttis Heinrichi käe alt kinni.

„Jumalaga, jumalaga! Terwitage ema, tulen warsti jälle,“ hüüab ta ja pöörab pead nokutades weel ümber.

Ühemõõdulised aerulöögid kaowad uttu.

Ruttu sammub noor paar üle märja liiwa edasi jalajälgede järele.

Nad on mõnisada sammu edasi jõudnud — seal jääwad nad äkki seisma.

On nad siis ringi käinud?

„See on ju wesi, Heinrich?“

„Jah, see on wesi,“ wastab Heinrich tõsiselt.

„Mis see tähendab, Heinrich?“ küsib neiu kartlikult. „Jalajäljed tulid ju siia?“

„Aga nad pöörawad jälle ümber, näed, paremale poole. Tean, oleme ometi liig kaugele pahemale poole satunud ja Huki ääres maandunud, kust wäliskoogi kitsas liiwajoom kaunis, kaunis kaugele wälja merele läheb. Uskusin ennist tõesti kuulwat koera haukumist; kahtlemata oli see eksitus. Nii siis — paremale poole! Hira tee niisugust hauakaewaja nägu. Selle juures oli süüdi meie jutuaamine, et ma tähele ei pannud.“

„Ma ei tea, Heinrich, mu süda läheb äkki raskeks, kas ei kutsuks me parem paadi tagasi?“

Heinrich hüüab tema rahustamiseks paar korda läbi suu ääre kokupandud käte:

„Paat ahoi! Paat ahoi!“

„Aga wastust ei tule. Wanad ei kuule ju enam hästi.“

„Jätame see. Sest pole ka kasu. Nüüd aga edasi!“

Ruttu, liiwajoomedest läbilõikawaid ojakesi silmas pidades, ruttab ta ees minema; neiu järgneb talle, käsi südamele. Heinrich waatab tihti taha ja teeb juhtumuse üle nalja, kuigi ta sees nutab.

„Pea! Jumal taewas, kuidas on see wõimalik!“

Ta oleks peaaegu jälle wette jooksnud. — Seal on terwe rida jalajälgi, siin pidid inimesed paati läinud olema!

„Heinrich,“ hüüab neiu kokkudes, „miks jõuame jälle wee ääre, kui oleme Hukis?“

„Miks? No, ah, oleme risti üle liiwaseljandiku tulnud, selle asemel et piki seda minna. Inimesed, kes siin hiljuti meie ees käinud, on samuti eksinud; ja siin on maaletulnu jälle paati läinud, sest et tal lusti polnud pikka tammitteed käia. Ka meie peame hoidma pahemat käit, siis saame siit wiimaks välja!“

Mehe rahu rahustab neiu ja ta järgneb talle jälle; seekord peawad nad udus ilma jalajälgedeta orienteeruda oskama.

Mitu minutit on nad jälginud uut suuna; Heinrich on palawamaks läinud; ta kuiwatab parajasti higi, siis põrkab ta jällegi tagasi, ja halwetus tabab teda; hirmus, mitte väljamõeldaw mõte sähwatab tast läbi ja paneb ta südame wabisema.

„Jeesus Kristus, jällegi wesi!“ hüüab neiu ja wajub põlwili. „Heinrich, armas, hea Heinrich, kus me oleme?“

„Ei tea,“ wastab noormees hääletult. „Hüüa, Luise, sul on hele hääl, mis udust läbi tungib. Siis jää siia, ma tulen tagasi!“

Neiu ei pea teda, ei küsi midagi; ta aimab juba, mis Heinrich teada tahab, ta tõuseb kisendama, ja waheaegade järele kajab kõle hüüe ta suust; selle wahel kuulab ta hooti Heinrichi hüüet: ahoi!

Heinrich jookseb ikka wee äärt mööda, wastupoolses suunas sellele, kust nad tulid. Seal on koht, kus nad olid kalda ääre jõudnud. Ta hääl kõhiseb, enne kui väljub. — Siis põksuwal põuel lendawal hingel edasi! See kestab kaunis kaua — sädemete wiim wirwendab ta silmade ees — siis leiab ta koha, kus nad olid maandunud! — Edasil!

Ja — äkki langeb tugew mees maha nagu abitu laps ja kahmab küüntega liiwasse: ta seisab kohal, kust otsijad wiimati lahkusid, kus need, kes enne neid siin olnud, jälle olid paati läinud!

Nüüd teab ta. Mine wõi hulluks! — Jõudu! Jõudu! Ta ei tohi nõrgale neiuale oma nõrkust näidata; tema wastupanekust ja waimuterawusest oleneb wõib olla weel õnnelik pööre!

Ta tõuseb, ajab enese sügawasti hingates jalule ja rebib särgi rinna kohalt lahti. Jalg jalalt läheb ta pikkamisi oma lühikest teed edasi, ja see tee lõpeb Luise juures! Ta on tema ümber ringi käinud, täpselt wee äärt mööda, täpselt ringi ja see ring on nüüd kinni — nad on keset merd!

Neiu näeb teda udus ilmuwat ja hüüdega: „Isa, isa, tagasi! Appi!“ langeb ta minestades maha; ta oli kõige heledamast elurõõmust paisatud äkki pääsmatusse surmahädasse.

Heinrich asetab ta pea oma sülele ja kummardub sõnatumas meeletult tema kohale; siis awab neiu jälle silmad ja wahib wõõrastades ringi.

„Heinrich, me wiibime Borõnni salmill! Ära salga, see ei aita, ma tean seda!“

Mees nokutab tummalt. Mis aitaks siin weel petmine?

Luise kargab jalule; temagi ei taha ennast näidata arglikuna.

„Kas arwad, et meid saarelt nähtakse, kui udu kaob?“

Mees nokutab pead

„Talust?“

„Jah kui weel päew kestaks. Pime das aga ei saa me ennast märgatawaks teha; isegi kui mul oleks tuletikke, kustuksid nad kasutumalt. Ennem kuuldakse weel meie hüüdmist, niikaua kui ilm waikne on ja — aga ma arwan, et et isa tagasi tuleb. Mõne tunni jõuame meie ikkagi weel pinda oma jalgade all hoida.“

Neiu wäriseb.

„Kui kõrgele tõuseb wesi salmi kohale, Heinrich?“

„Täie weetõusu puhul wõib olla seitse wõi kaheksa jalga.“

„Ja ümberringi on igalpool sügaw?“

„Jah, igal pool on sügaw.“

„Suur Jumal! Kuidas wõisime ometi nii kaugele eksida! Ja need õnnetud jalajäljed, mis ka isa kindlaks tegid!

Kui me neid ometi oleksime palunud veel hetke aega oodata!"

„Kes oleks wõinud seda ette teada, laps! Sellast kõrwale kaldumist ei wõinud ju mõteldagi; nii wastutamata hooletuks, nagu mina olin, ei oleks mind ju ka keegi wõinud arwata, ei keegi!"

„Ah, mis kasu on ettheidetest, Heinrich! Mina olen selles õnnetuses sama süüdlane kui sina. — Meie waesed wanemad!"

Heinrich tunneb, kuidas loor langeb ta silmadele. Tema on surmale küllalt juba ligidalt silma waadanud, üksi, aga ta oli selle wõitluse läbi wõidelnud kui meremees ja ainult enesele; alles täna, mil ta oma pruudi silmis waewaga warjatud meeletuid näeb, mil ta käsi tema elusooja keha ümbert kinni wõtab, kuna ta juba näeb wiimseid liiwateri elu liiwakellast läbi warisewat, alles täna mõistab ta selle sõnaõudust: surmahirm!

„Me peamd uppuma! Me peame uppuma!" murdub neiu suust lootusetu kurtmine välja. „Ja sina minupärast. Oh, et ma vähemalt sinu wõiksin päästa, Heinrich!"

„Ole rahulik, Luise! Veel pole kõik kadunud. Meie puudumist leitakse nii wõi nii; wõib olla hakkawad ka sina wanemad sind otsima."

„Ah, Heinrich, ütlesin neile ju ise, et ehk ööseks ära jään, et nad ei kardaks, kui meie ärasõitu mõni asi takistab. Ei, seesugune õnnetus on ometi hirmus!"

„Aga minu isa, Luise! Usu mind, tema märkab warsti oma wale kurssi ja tuleb tagasi. Seni peame endid hoidma ja hoiamegi. Mul on jõudu, laps, ja Jumala juures, ma wannun sulle, et su päästan, kui ainult paat tagasi tuleb; ja ta tuleb — teisiti ei wõi asi ollagi!"

„Ära wannu armsam; ta ei jõua enam õigeks ajaks siia, meri ja lained on wastu. Ma tean, et Jumal mind ei taha päästa!"

„Ta tahab seda ometi, Luise!"

„Ei! Sina oskad ju hästi ujuda; ehk jõuad weetõusuga koju. Tee seda, armsam; mine jätta mu saatuse hoolde!"

„Ei iialgi, Luise! Kui sina sured, suren minagi; ma ei oleks ju enam wäärt, et päike minule paistaks, kui su ükski hätta jätaksin. Peale selle pole mul ju ka vähematki wõimalust maale saada, tee on pikk ja wesi külm. Waewalt peaksin poole teed wastu; muidu ole-singi juba sulle abi toomas. Isa jääb meil ainsaks ja kindlaks lootuseks ja

tema pärast hoiame endid. Nüüd istu maha, kuni see veel wõimalik on; kes teab, kui palju aega sa pärast pead seisma. Ma hüüan veel mõne korra; ehk tungib mõni hüüe tammile; ehk käib seal keegi, kes kuuleb!"

Ja uuesti hüüab ta waheaegade järelle, esiti kõwasti, kaugelkajawalt, siis karedamaks muutuwat häälega nõrgalt ja nõrgemini, kuni wiimaks ta hääle ja kõri enam sõna ei kuule.

Ei mingisugust wastust.

Wärisedes kükitab neiu niiskel liiwal; Heinrich istub ta kõrwale ja mässib ta rätiku ühes ka enese ümber.

Talweöö warjud wajuwad merele, ja ühes warajase õhtuga tõuseb udu katki-käristaw tuul suuremaks, ja widewik heidab oma wiimse halli walguse noorele inimpaarile, kes surma oodates tõuswast weest ümbritsetud salmil istub, tummalt ja liikumatult; waljemaks waid muutub tuule ja woogude ühetooniline kontsert.

„Me oleksime pidanud pärast sinu tagasitulekut ometi minema armulauale, Heinrich?"

„Seda oleksime küll pidanud tegema, Luise."

„Kas usud kindlasti hinge õnnistust, armas, ja seda, et üksteist jälle näeme?"

„Jah, seda ma usun, ega me veel ei sure."

„Sureme, Heinrich; meie pulmad on taewas. Kuis ainult — selle eelmine kõik juba mööda oleks!"

„Me peame oma pulmad veel maa peal, mu palawasti armastatud neiu. Ainult ära kaota jõudu, see on kõik!"

Ta silitab neiu õrnasti ja neiu kat-sub tänulikult naeratada.

Wesi tõuseb pikkamisi, aga wahetpidamata, Nüüd särab liiw nende jalgade ees. Üks laine loputab nende ümbrust ja kaob. Kohkudes kähwawad nad sirgeks: surm on nende ümber esimese ringi tõmmanud.

Nad põgenewad salmi keskele; aga wesi järgneb neile, loputab nende jälgi.

Udu on täitsa kadunud; ümberringi wahutab tumedastikohisew meri; seal paremat kätt must joon on tamm.

Ikka kõrgemale purtskawad wood üksteise peale ja weerewad saagiahnelt ruttu wähenewale salmilaigule. Kurtes ja ohates wingub tuul, paneb mahajäetute walged rätikud plagisedes lehwima, aga ei näita pilwede tagast vähematki tähesilma; taewas on täna halastamatu.

Seal walgatab maalt tuli, ja kohe selle järele teine kaugelt merelt. Ah, on ju aeg, mil armsad omaksed maal talus ja saarel soojas toas tuled süütawad. Hea Jumal, kas nad ei aima, et nende lähedal merel surm nende lastega kohutawat mängu mängib ja et neid päästa wõib ainult weel kõige kiirem abi! ? On see wõimalik, et nad samal hetkel sõbralikult ja õnnelikult koos istuwad, mil nende kallim warandus maailmas abitult hukkub ainult sellepärast, et neil wilets laudadest kokkulöödud paat puudub, mis tammi taga kasutult küünis seisab ?

Ja wood wulisewad õõnsamini ja õõnsamini; nad katawad kogu salmi, ulatawad öös ja wees seisjatele juba põlwedeni, ja waht pritsib üles ning niisutab juba nende silmnägu!

„Palwetame, armsam,“ sõsistab neiu, „meie patuste hingede eest ja oma heade armsate wanemate eest, kes meie pärast nii rasket kurbust saawad tunda!“

Nüüd palwetab Heinrich neiuga kõik palwed, mis nad weel teawad, ja loeb piiblisalmid ning lauluraamatu laulud, mis käiwad suremise kohta; ja siis woolawad nende suust ahastawalt-paluwalt, sidetumalt, aga nii paluwalt nagu ei iial mu nende elu. Nad töotawad Jumalale kõik teha, mis ta inimeselt iial wõib nõuda, et ta päästaks nad weel see kordki, ainult mõneks aastaks weel! Ja mühisewast merest, läbi tuule wingumise, kajab tasakesi ja wärsedes koraal neiu suust:

„Kui lahkuma pean surmas
oh ära lahku sa;
mind mures kui hurmas
siin ikka saada sa!
Kui süda lõhkeb walus,
sa teda lohuta.
Sa minu elu alus,
mu lootus oled ka.

Ja surmamõtetest hoolimata asub nende rinda petlik lohutus, nagu oleks nad taewa lepitanud ja see muud enam ei wõigi, kui neile abi saada.

Aga see abi ei teha ega taha tulla, ja kannatades kehaliselt, kaob neiu südamest jälle ärganud lootus.

„Isa on nüüd wististi tagasi tulemas, Luise; meie näeme ta paati alles, kui ta õige lähedal on, sest lained on kõrged. Niipea kui ilm selgus, on ta oma saart hoopis teisel näinud, kus ta teda ei arwanud näha saawat; ta teab sel-

gesti, et woolus, mitte seda üksi kõrwale ei ajanud, waid et suun ju enne wale oli. Ja nad sõnuwad eluja surma peale meie juure tagasi!“

Luise nutab ainult; ta hambad lõdisewad külmas.

„Jalad ja keha on mul kui jää, Heinrich, ja jalad on nii wäsinud, et waevalt weel jaksan seista.“

„Pead ennast weel hoidma, Luise, niikaua kui iial jaksad. Pärast wõtan ma su käe peale, aga sinu pärast wõin ma seda alles wiimsel hetkel teha.“

Nii manitseb Heinrich, ja ometi ei ole tema asi lõikawas külmas põrmugi parem. Kõwasti pigistab ta hambad kokku, et neiu nende lõgistamist ei kuuleks.

Aeg möödub, pimedamaks muutub öö, ja neiu seisab juba üle puusade winguwas, mühisewas meres.

Wiimne pääsmise ja jumaliku halastuse lootus kaob ka temas ühes wee tõusmisega. Paat tuleb — aga neid ta enam ei leia!

Ta waatab kallimale, kes oma pea ta südame najab surub. Hirmus meeleheide, wõrdlematu wiha waldab teda.

„Kõige wägewam, mis oleme teinud?“ kisendab ta hing. „Miks peame oma elu õitseajal just nüüd surema? Mis on see süütu neiu sulle teinud, et sa ta nii hirmsasti tapad?“

Ja metsik wiha asub ta rinda kõigewastu, mida ta seni oli elus pidanud pühaks.

Kuid ometi!

Ehk on ometi kõik õige ja neid ainult katsutakse kõige suurema, äärmise piinaga, ja tuleb pääsmine!

„Issand, ära kuule minu jultuwust,“ hüüab ta; „pigista kinni oma kõrw minu teotuste eest. Ma ei tea, mis räägin. See ei sünni ju minu pärast; aita ainult siin seda waest, süütut last oma ristilöödud Poja pärast!“

Wäsinult peatab ta oma meeletutes sõnades, mis ta ilma tahtmata waljusti ütelnud. Ta ei wõi enam ütelda, mis teha, aga ta wõtab nõrkenud-neiu ümber weel kõwemini kinni. Wood loputawad juba neiu rinda ja waht mängib ta kaelarätku wetteulatawa otsaga. Heinrich katab neiu lehwiwad juuksed ja jääkülma näo ja huuled suudluste ja pisaratega, ja kõik on märg pisaratest ja laksudes kargawast mereweest.

Luise liigutab, kogeleb:

„Mu isa, kui see wõimalik on, et see karikas —“

Aga talpuudub jõude asirääkimiseks. Meeleheitlikus piinas tõstab ta silmad, ja weelkord lööb ta kustuw tahewubisema:

„Heinrich — armas, igawesti armastatud Heinrich! — Surra! — Arwasin juba, et hirmus on nii surra! Mul on nii külm, see rööwib mult jõu. Anna andeks, kui ma ikka ainult enesele mõtlen ja sulle wiimse tunni weel raskeks teen. — Ma wõiksin muidu ka sinu eest surra — aga siin — wees — selles külmuses — selles pimeduses, kus midagi pole kuulda — surma toll tollilt tunda lähemale roomawat — see on liig — ma ei jõua enam kannatada — lase mu kukkuda, Heinrich!“

Sõnagi ei saa Heinrich suust, aga ta surub neiu kõwemini oma rinnale.

„Lase — seal on tuled — seal nad istuwad — elage hästi, armsad waned — lase mind, Heinrich — wõi tule kohe kaasa!“

Ta pea wajub kõrwale, meri woogab üle ta õlast, lööb tema ümber kokku. Kõwasti toetab Heinrich tema wastu; ta tunneb, kuidas ta käte alt läbiwoolaw wesi teda küljelt ja tagant surub. Nüüd on tulnud aeg, ja ta tõstab surmawäsinud neiu oma kätele. Weel mõned minutid, ja meri wiib nad üheskoos minema — uputab nad. Aga need minutid on lõpmatud! —

Ja kuula! Mingisugune hääl tungib talle kõrwa, teistsugune kui meeletute elementide hirmutoon. Need on aerulöögid! See on inimesehääl! —

Kirjeldamata mõnutunne hoowab tast läbi kõiges hädas, nagu oleks ta laps ja temale awaneks jõulutoauks.

„Luise, armas, magus! Päästjad! Isa on siin!“

Neiu ei liiguta; ta käed ripuwad maha nagu ta märjad juukseõki. Heinrichi lihaksed peawad endid äärmuseni

pingutama, et süles hoida oma armast mõrslast.

Kajab hüüe, ja Heinrich wastab; mitte enam waljusti, aga see on ometi weel hüüe, mis ehk ulatab weel paadini. Wesi seisab tal juba suuni ja walab ta pead tagast poolt peaaegu wahetpidamata. Ta wõib oma soolasest weest kibedaks tehtud silmad weel waewalt awada, aga ta ei mõtle muule kui sellele, kuidas oma armsama suud wõimalikult kõrgel wee peal hoida.

Juba läheneb paat; pilgutades usub ta ju ära tundwat kahte meest ja nägewat kahte wahujoont paadi nina ees siis — ajab määratu wahuga kroonitud murdlaine nende ees oma suu lahti. Tema jalad kaotawad põhja, ta nõrgaksjäänud käewarred ei jaksa neiu enam hoida. Ta ei näe ega kuule enam midagi, ja mürisedes nende kohal kokku lööw woog paiskab nad wälja kaosesse...

*

Üks käsi langeb wahi õlale.

„Wahetus, Heinrich! Sina wist weel unistad selles pörgulärmis!“

Mees, kellele need sõnad öeldud, wajab mitu sekundit, enne kui aru saab, mis teine tahab.

„Ah nii, wahetus. Ei, lase olla, mina jään sinu asemele. Mine jälle magama, mina ei saa täna und. Mõnikord on inimesel omad mõtted.“

Kaaslane ei lase seda enesele öelda kahte korda. Muheledes läheb ta trepist alla magamistuppa.

Üksik waht aga surub otsaesise wastu ruutu, ja kätt silmadel hoides, wahib jälle tunni tunni järele wälja öösse, hirmsasti möllawale merele, sellele hiiglasurnuaiale, mille igawesti tuletetu ja igawesti waikiw sügawus kaugele idas tema õnne kord igawesti enesse maitis.

Merel.

P. Grünfeldt.

Waja kui werele
wõitlust ja lahutust,
mine siis merele,
mis on täis wahutust.
Wõitle seal rahuga
weega ja wahuga...
Ongi ehk kaugele maad —
küllap sa randa saad!

Samuti wajalik,
samuti ajalik,
wõitlus on eluteel,
oled kui noor sa weel.
Waewa kui pakub ilm,
juhiks sul tähesilm;
omandad lapi maad,
rahus kui randa saad!

Tark wana.

Leedu jutt.

Ühel kuningal oli väga ilus lind, kes õnnetuseks aiast välja lendas. Aga keegi wanamees püüdis ta jälle kinni. Ta tahtis linnu kuningale jälle tagasi wiia, kuid ei teadnud sinna teed.

Siis juhtus talle juut wastu. Seda palus wanamees, et ta temale teed juhataks. Juut vastas :

„Kui sa mulle lubad poole sellest tasust, mis kuningas sulle linnu kinnipüüdmise eest annab, siis juhatan su sinna.“

Mis pidi mees tegema? Ta wõttis ettepaneku wastu.

Nadjõudsid kuninga lossi juure. Wärawa ees seisis sõdur ja ei lasknud neid lossi.

„Kui sa mulle annad poole sellest tasust, mis linnu eest saad, siis lasen su lossi,“ ütles sõdur.

„Olen poole sellest tasust juba juudile lubanud juhatause eest,“ wastas wana.

„Noh, siis luba pool sellest, mis sulle jääb,“ wastas sõdur.

Wana oli ka sellega nõus ja jõudis lossi ukse ette.

Seal seisis jälle üks sõdur ja ei lasknud teda lossi, waid ütles :

„Kui sa mulle saadawast tasust poole annad, siis lasen su sisse.“

„Olen poole juba juudile lubanud juhatause eest.“

„Siis anna sellest poole, mis sulle enesele jääb.“

„Sellest olen juba esimesepoole lubanud esimesele sõdurile lossi wärawa ees.“

„Siis anna mulle, mis juudist ja esimesest sõdurist üle jääb.“

Wana oli ka sellega nõus.

Nad astusid kuninga juure sisse. Juut jäi ukse taha ootama. Kuningal oli väga hea meel, kui ta oma lindu sõpra nägi, ja ta küsis :

„Mis sa soowid tasuks linnu kinnipüüdmise eest?“

Wana mõtles järele :

„Saan ma krossi, saab juut poole, esimene sõdur weerandi, teine ülejäänud osa, ja mulle ei jää midagi. Saan ma sada rubla, on asi samasugune. Kui palju ma ka saan, minule ei jää midagi järele.“

Kuna ta nõnda mõliskles, ütles ta kuningale :

„Tahan saada sada witsahoopi!“

Kuningas küsis :

„Kas tahad tõesti saada sada witsahoopi?“

„Tõesti, tõesti,“ wastas wana, ja kuningas laskis witsad tuua.

„Heida pingile!“ ütles kuningas.

„Ei, kõrge kuningas,“ ütles wanamees ; „ma lubasin poole juudile, kes mu siia saatis.“

Kuningas laskis kutsuda juudi. See tuli suure rõõmuga ja mõtles, ei tea kui palju raha saab. Aga ta oli eksinud. Kuningas laskis ta pingile panna ja teenijad ladusid talle wiiskümmend witsapooi tagumikule, aga nõnda, et juut waewalt weel suutis püksinõpe kinni panna.

Siis ütles kuningas :

„Nüüd, wana, heida ka pingile!“

„Ei, kõrge kuningas, poole teisest poolest lubasin ma sõdurile, kes mu wärawast sisse laskis.“

Nüüd laskis kuningas ka sõduri kutsuda ja talle kakskümnenwiis witsahoopi anda.

Jälle käskis kuningas wanameest pingile lasta. See aga wastas :

„Wiimse weerandi lubasin ma sõdurile, kes mu lossiuksest sisse laskis.“

Kuningas laskis teise sõduri tuua ja sec sai oma osa. Wanamees aga sai suure kingituse, mitte linnu eest, waid oma tarkuse eest.

Õitsitule ääres.

H. Wühner.

Waikib rähni raiumine
Mets jääb nagu magama —
Wiibib wana õitsiline
Tule ääres üksinda.

Lendab läbi pimeduse
Sädemete salgake — —
Kaugelt, läbi hämaruse,
Helgib noorus hingesse.

Warjust walgusele.

Inglise kirjaniku Hugh Conway romaani.

8

Milpea kui olin Priscilla kirja lugenud, tuli mul tung koju tagasi pöördma ja oma naise juure rutata. Aga ma surusin selle kalduwuse maha, kuigi olin ikka enam ja enam wendunud, et minu kottusaamise tagajärg Ceneriga õnnelik on, et ma tagasi tulin ja, kui waja, selle sõrmuse talle uuesti wõin sõrme panna ja teda omaks tunnustada, teades, et ta puhtam on kullast, millest see sõrmus on walmistatud.

Pauline, minu ilus Pauline, mu naine, mu kullakene! Meie saame veel olema õnnelikud! Järgmisel päewal reisisin ma S'hari poole teele.

11.

Põrgu maa peal.

Oli keskjuni, kui ma Peterburist lahkusin, ja palawus oli nii rõhuv, et minu waated Wene kliima üle põhjalikult muutusid.

Moskwan reisisin raudteel, nõndanimetatud Moskoi-teele, mis nõbrõigelt Peterburist Moskwasse jookseb. Jaar oli käskinud, et ta nii chitatats, ilma käänatuteta ja wäänatuteta. Kui inshenerid temalt küsisid, millised rahwarikad kohad nad raudtee piirkonda peakisid tõmbama, wõttis keiser Niineali ja tõmbas selle abil Peterburist õige joone Moskwasse.

„Nii ehitage ta!“ oli tema käsi, ja see saadeti täide, sama järult ja hoolimatult kui ta teisedki soowid ja ta oma despotism. Chitati raudtee, nelikada penikoormat pikk, mis lihtjalt lähed oma sihtjaama, ilma et oleks juletud, kui väga seda kiusatus ka nõuab, kõrwale põigata ja nõnda isewalitseja käsu wastu talitada.

Suures Moskwas wiibisin ma paar päewa, sest ma tahksin sealt enesele juhti ja tõlkijat kaasa wõtta. Kuna ma peale oma emakeele kolme keelt rääkisin, siis wõisin olla walja, ja wiimaks otjustas ma leppida ühe wiisaka ja peente kommetega nooremehoga, kes tõendab, et ta suurt, idasse wiitwat postmaanteed tunneb kui oma peopesa.

Siis lahkusin suurest Kremli linnast, mis lugematud tornid ja kirikud, ning reisisin oma saatja pidifis Nishni-Nowgorodi, kus me raudteelt pidime lehkuma, sest et raudtee toorkord veel kaugemale ei ulatunud.

Jõudsin wanast maalerlikust, aga lagunenud Wladimiri linnast läbi, ja kui ma seal olin imestanud tema wite torniga peakirikut, ei leidnud ma enam midagi, mis mu tähele-

pannu o'eks kütt. stanud, enne kui Nishni-Nowgorodi jõudsin.

Minu saatjale oli väga tähtis, et peaktime päewaks wõi paariks sinna paigale jääma, sest et seal parajasti peeti suurt aastalaata, mis suurepäraselt plitit paikawat, millest ma ei wõinwat ennast ilma jätta. Aga mina ei olnud Wene maale selleks tulnud, et seal aastalaatafid wõi ilustust näha, ja sellepäraselt käskisin ma kohe ette walmistust teha teekonna jätkamiseks.

Kuna sumi oli ja kõik jõesid lahti olid laewafõidule, siis tarwitamine aurikut ja sõitmine laia Wolga jõe mööda alla, kuni Kasanist mööda Kama jõlle juubusime. Seda jõe mööda sõitmine üles, kuni juurde ja tähtsasse Berminlinna saabusime.

Wiib. sine wiis päewa weepinnal; mulle näidis need päewad olewat kõige pikemad mu elus. Kääruline jõgi ja pikkamisi sõitew aurik lasksid mind jälle igatseda maale, kus wähe-malt näha oli, et edasi jõudsin, ja tee õigem oli, kuigi ta üfiskuid käänatuid tegi.

Nüüd olime juba peaaegu nõndanimetatud Euroopa-Wanemaa lõpul. Veel sada penikoormat edasi, ja meie pidime jõudma Uraali mägestikku ja sealt Asta-Wanemaale.

Berminist, kust me veel ainult posthobustega saime edasi sõita, ostis mu juht suure karlemise järele mingisuguse troika ehk tõlla. Sellesse asetati meie kraam ja me ise wõtsime seal istet; meie esimesed hobused, arwult kolm ja eriti Wene moodi ette rakendatud, üüriti, janshtijhil ehk postipõlks ajas nad liikuma julgustamisega ja meelitusõnabega, wida Wanemaal piitsast paremaks arwatakse, ja nii algas meie pikk, pikk sõit.

Me sõitsime üle Uraali mägestikust, mis muidu nii kõrge et olegi kui arwatakse, ja jõudsin mööda kiwisest obeliskist, mis, nagu Swan mulle seletas, kasakat juhi Bernali auts püstitatud. Me lugesime selle ühelt küljelt sõna „Euroopa“ ja selle wastpoolt „Asta.“

Õimele õõ Nastas saatsin ma mööda J. katerinburis, ja nimeit suurema osa õõst walwates, ise pitutades ja järele mõeldes, kui palju penikoormaid nüüd minu ja Pauline wahel olid. Sest päewad on kadunud päewade järele Peterburist lahkusimisest saadik. Olen reisisin kõige suurema kiirusega, ja ometi näib mu reis alles alanud olewat, ja ta otsa ei tea ma nimetadagi, enne kui olen jõudnud Tobolskis.

Umbeš nelisada penikoormat Jekaterinburist Tjumeni ja sealt veel kaksjada penikoormat Tobolskisse, kus mu reis olnes kindralkubeneri heast tahtmisest, ära oodates, millised teated ta mulle annab.

Troska ja meid endid wiiake laiafi, kollakaft Jrtõshift üle, jõest, millest üleminet iga Wene ohwiferti sel ajal ühe kraadi kõrgemale tõstis, sest selle läbi meelitati neid Siberisse teenima. Ja Jrtõshift idapoolel küljel algab õige ja päris-Siber peale, kuigi ta ka teisel pool tuba olemas on.

Wiimaks ometi oleme Tobolskis!

Minu paberite waatamine muudab kubeneri otse lahtuse eeskujuks. Ta palus mind oma perekonda ja kositaks mind otse kuninglikult. Tema paberiteft kuulsin, et Generi kõige kõrgemale riigi nurka saadetud, sest et ta asti kõige suuremat waljust nõudis. Aga kus ta oma reisi pidi lõpetama, seda polnud veel kindlaks määratud, nagu see mulle ka tähtis ei olnud. Kuna ta suurema osa teekonnast pidi jala käima ja olemas oli ainult — üks tee, siis pidin talle järele jõudma, olgugi et ta Tobolskist juba mitu kuud tagasi oli lahkunud.

See jalk wange, kus temagi wiibis, seisis kapten Wormalofi komando all, kellele kuberner mõned reab kaasa andis; samuti sain ma tema oma käega kirjutatud täienduspassi.

„Kus Te arwate, et neile järele jõuan?“ küüsin ma.

Kuberner arwas järele.

„Kusagil Jrtõshift piirkonnas!“ wastas ta.

Ja Jrtõshift oli Tobolskist ligi kakstuhat penikoormat kaugel!

Ma tänasfin kõrget herrat ja tungisfin nii kiiresti edasi, et isegi heafüdamega Swan juba nurisema hakkas.

Isegi wenelane olla waid inimesel inimene, ütles ta, ja mina ei wõiwat oodata postihobuste hulgaft leida mõnda Araabia täkku. Andsin postipoisile ja temale teel waewalt aega enese kosutamiseks, ja nende tee ei olnud veel joomiseks küllalt jahunud, kui neid juba manitsesfin edasijõidule. Täieliku õbrahu peale polnud mõtelbagi.

Eane seda reisi polnud mul aimugi, millise hulga teed inimese kõht enesesse wõib mahutada. Need kaks meest jõid seda toopide kaupa. Kus aga ial peatastme ja kewä wett saada oli, seal walmistati teed pangikaupa ja walati tõrresse.

Muljed, mis pikalt jõidult sain, ei ole wäga sügawad, sest et mul mitte kawatus ei olnud maad ja rahwa lombeid tundma õppida. Ka polnud mul kawatus reiskirjeldust kirjatada. Minu eesmärk oli võimalikult ruttu Generite

järele jõuda, ja nii oli minu aimus soom, võimalikult ruttu ühest postjaamast teise jõuda.

Me sõitstme üle latade legendilude, üle soobe, läbi laante, kus ifka laswastid kasjed, pikad männad ja kuuised, tseedrid, tammed ja wahtrad, ja meid weeti parwedega üle latade jõgede.

Edasi ruttastime meie, nii otsekohe oma sihi poole, kui suur postitee seda lubas.

Kui loodus meid pijut puhkama sundis, siis pidime harilikult leppima kõige wiletsamaga, sest wähemates kohtades ei olnud wõdrastemajagi. Ajojooksul õppisfin ma wiletsal teel magama. Reis oli wäga igaw ja ühekülgne, sest ma ei peatanud ial, et waadelda kohti, mis reistjatele eraldi meeldiwad. Hommikust hilja õnni weeresid rattad teed mööda edasi.

Isas postjaomas lugesfin ma puupostilt, mis selle ees seisis, kui kaugel me Pererburist olime, kuni ma, kui päewad ja nädalad mööbusid, otse kartma hakkasfin seda kaugust, mis ma juba olin läbi mõõtnud ja mis mul kord tagasi jõites veel läbi mõõta.

Kas sain Paulinet ial veel näha?

Mis wõis kõik sündida, enne kui Inglismaale tagasi jõudsin?

Müüti olin otse kurb.

Ujun, mis mulle reisi pikkust veel enam tunda andis kui päewade wõit penikoormate arw, oli asjalugu, et edasi jõudes märkasfin, et elanikkude riided ja keelemurre mida enam dafi, seda enam muutus. Poõtipoisid olid kord ühest, kord teisest rahwuseft. Isegi hobuste tõug oli teine. Aga mis tõugu need inimesed ja hobused ka olid, kas meid wedasid ja saatsid, hästi ja osawasti juhiti meid edasi.

Ilm oli ilus, peaaegu liig ilus. Haritud mau, millest läbi sõitstme, oli õitsew ja wiljakas, ja Siber nättas mulle hoopis teistsugust nägu, kui olin oodanud. Kui ilm liig palm ei olnud, oli õht otse jumalik ja mõjus närwibe peale rahustawalt. Oli päewi, mil tuul minu soontesse näis walawat uut elu.

Inimesed leidfin olewat wiisakad, ja kus mul ial waja oli pakereid ette näidata, seal on sõna aupakkitus liig wäeti äratähendamiseks, milliselt mind wastu wõeti. Kuidas minuga ilma nende pab:riteta oleks ümber käidud, seda ma muidugi ei tea ütelda.

Rogu elanikkond oli suuremas osas külades ametis heinategemisega, mis seal nii tähtsat osa etendab, et heinategemiseks kuus nädalat wangisid tarwitatakse muu töõjõu puudusel. Metfikuid illesid, nende hulgas hulk imeilusaid, laswas rohkesti. Inimesed näisid olemat terwed ja rahulikud. Sõnaga: minu muljed sest Siberi suwest olid kõige paremad.

Sellepipärast oleksin soowinud, et oleks olnud talweeag. Sest kangeft pakaseft hoolimata ou talwel lõbusam reisivda. Swan kinnitas mulle, et see tee, mis päewal wõidawat wantriga selja taga jätta, palju lühem olla. Ei mäleta enam, kui palju mersta see öö päewa jooksul wälja tegi, mis sõit saan'iga kiirem oli wantrisoibust.

Soomulitult oli meil teel mitmesuguseid wäikseid juhtumusi ja peatusi. Nii tugew kui wanter ka on, kodum on ta ometi. Murdustid rattad ja teljed, kaks korda kufkustime ümbergi, aga kuna see peale peatusse muud wiga ei teinud, siis jätan ma need juhtumused siin kirjeldamata, nagu ma ka ei tarwitse nimetada linnu ja külasid, kust läbi sõitsime. Zaara, Kainist Koliwan, Tomist, Ughnist, Krasnojarsk, Nishni Udinst wõiwad lugejale olla tuttawad wõi mitte, teised on talle ometi tundmatud. See maa-ala on nii juur, et teda wõimatu on lähemalt tunda.

Sisse sõites igasse niisugusesse linnakesse wõi külasse, mille nimed minagi olen unustanud, oli sama kindlasti kui postjaam näha üks tüme neljanurgeline maja, mille suurus koha juurusest olenes ja piiratudoli kõrgest määrist — need hooned olid wangimajad eht ofkroogid. Neisse ajetati õnnatud wangid, kui nad oma pilal teekonnal peatusid. Neisse hoonetesse mahutati nad nagu kuld karpi. Majad, mis määratud kahesaja jaots, mahutati eneskesse wahel pool rohkem. Mulle ütelsi, et kui jää jõgedes laguneb, kui wesi üle kallaste tõuseb ja edasiminek takistatud on, siis eluford neis wanaimajades täiwa wõimatu olla. Mehed, iihiti naised ühes nendega, juletawat kongidesse, mis wõimatu mustad ja räpased, kongidesse, milles wangidele waewalt õhku leiduwat. Suremus olla seal ajuti kohutaw. Marstraskused ei olla midagi niisuguse puhkusega wõrreldes. Ja ühest niisugusest wangimajast pidin ma Generi leidma!

Sõitjime mööda nii mõnesiti wangisalgast, kes wanustid oma määratud koha poole. Swan ütles mulle, et suurem osa neist teltides olla, mida mina ei oleks märganud, sest et teltid pükkide all paljaste jalgade ümber kantakse. Südanlõhestaw oli waadata neid waseid, õnnitud isikuid. Mis nad ka olid teinud, ma ei suutnud jätta nende waslu kaastunnet tundmata, mis nad mu südames alati ärataksid.

Nii palju kui ma wõisin näha, ei käinud jõburid ja õhritserid nendega mitte wäga karmilt ümber, aga mulle jutustati kohutawaid asju nende kannatustest wangimajades, kus neid iga wähera kui sõnakuulmatuse eest piitutati, pekseti ja nuheldi.

Tundsin alati südames kergendust, kui üks seesugune wangisalk mul jälle siimist kadus. Kontrast minu oma olukorra ja nende mu kaasimeeste olukorra wahel oli liig piinlik — ja ometi! Kui Generi mu hingest igasugust warju ei kaotanud, siis läsin ma wõib olla oma kodumaale tagasi weel wiletsamas meeleolus kui kõit need surmani wäsinud wangid.

Nädal wõi kümme päewa pärast Tobolskist lahkumist hakkasin ma igas wangimajas järele pärima, millal sealt kapten Warlamot oma salgaga möödnud ja millal ma temale wõiksin järele jõuda.

Wastused wiimsele küsimusele läksid kubeneri wastusega kokku: Irkutskis wõi koge selle taga, arwastid kõit. Ja kui me wiimats sinna ilusasse linna saabusime, uskusin ma õigusega, et reisi lõpul wõi wähemalt seal ligidal wiibime.

Küsimuse peale kuulsin, kapten Warlamot ei olla weel kohale jõudnud. Kohal, kus ma enesele wiimseid teateid nõudnud, olin kuulnud, et ta päew waremalt sealt läbi läinud, ja nii oli tõekujuline et me teel ta salgost olime tähelepanematult mööda sõitnud. Nüüd oli kõige õigem ja parem teda Irkutskis ood ta.

Waari päewane puhkamine polnud mulle sugugi soowimatu, ja mul oli hea meel, et ford jälle wõisin teatud nurgawustli maitsata, kuigi see oli segatud ainult wäheste ikwilijatsipooniga. Uga peaaegu iga tund laatsin ma järele kuulama, kas wangid juba on kohale jõudnud.

Wael suurema igatsusega, kui ma olin soowinud jõuda Irkutskisse, soowisin ma oma hobuste päid pöörda läänepoole ja tagasisõitu alata. Peterburist saadik polnud mul kodust mingisuguseid teateid, ja ma ei wõinud ka kirja odada, sest et ma ärasõidust saadik Nishni-Nowgorodist oma kirjadest olin ette jõudnud ja need alles tagasisõidul wõisin eest leida.

Saanud ma Irkutskis kaks päewa ümber hulkunud, sain tere tulnud teate, et kapten Warlamof sel õhtupoolikul kell 4 oma wangid wangimajaja olla ära annud.

Tõusin lõunalaualt ja ruttasin wangimajaja. Ei mees, kes erariideid kandis, nõudis Wene kapteni jutule saada, kes praegu pikalt teekonnalt tulnud, see näis wahtidele päris naljakas olewat, nii weiber, et nad sellest aru ei saanud. Nende waljudest nägudest lehwis üle pilkaw naeratus, kui nad Swanit küsid, kas „isafene“ wahest ei ole hulluks läinud.

(Järgneb).

Kindmõistatus

Nr. 19 (109).

Londonist Melbourne sõitval raudpurjelaewal kukkus India ookeanist läbi sõidul puust toppmast (masti ülemine osa) alumisse õõnsasse raudmasti. Kapteni poolt tarwitusele wõetud abinõud selle kättesaamiseks tagajärgi ei saawutanud ja ilma oli edasisõit wõimatu. Suures hädas lubas kapten kuu palga sellele, kes nõu leiab toppmasti kättesaamiseks.

Kümne minuti pärast oli toppmast ühe madruse poolt antud nõuande järele endisel kohal ja jätkati sõitu

Mis nõu tema andis?

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän 16 kuni 16. nowembrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 23 (113).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 anne Ed Wilde kogutud teostest; 2) Milli Mallikas — „Wested“; 3) Hendrik Adamsoni — „Kuld-blond neitsi“.

„Romaan'i“ talitus.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 15 (105)

Ratsamehe kõnnaku lahenduse skeem.

		38	61	36	59	34	83		
		13	80	39	82	41	58		
46	79	62	37	60	35	84	33	42	1
63	12	45	14	81	40	43	16	57	32
78	47	64	11	44	15	56	31	2	17
65	10	77	48	7	52	3	18	55	30
76	49	8	51	68	27	6	53	4	19
9	66	75	24	73	22	71	20	29	54
		50	67	26	69	28	5		
		25	74	23	72	21	70		

Eestlane olen ja eestlaseks
jään,
kuni ma elan ja hauasse läen!
eestlaseks taewas mull' elu
on annud,
eestlaseks ema mind ilmale
kannud,
eestlaseks ema mind
imetanud rinnal,
eestlaseks astund ma isamaa
pinnal.
Eestlane olen ja eestlaseks
jään,
kuni ma elan ja hauasse läen!

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Herta Armann, Anna Anso, K. Allisson, Renate Annok, M. M. Braun, E. Eemann, W. Grüntal, Milla Jeromin, And. Janson, L. Kreegi, Ants Kippar, K. Kihleweldt, A. Luha, L. Rink, A. Parja, Leida Sarjas, Eddy Tõnison, Elmar Tambek, E. Tamm, Minny Winkler, J. Weebermann, Feliks Willemson, Wahlmann.

Tartust: E. Hallik, Johannes Jõul, Elfriede Lillienthal, Harry Mäeküla, H. Puijat, Leonhard Tobber, Karl Tamman, Joh. Johanson, Milda Kukk.

Narwast: O. Rotmann, Saarmann.

Pärnust: A. M. Arro, Alma Pitsal, Lonny Paal, Herbert Roger, Milda Küng, Tõlp, L. Dauberg.

Rakwerest: W. Kuusik, Joh Kask, Fritz Kask, Karl Põiklik, William Põiklik.

Walgast: Ed. Allas, Holmes Scherlok, O. Hiiop, Amalie Urb. **Wiljandist:** W. Matsike. **Tapalt:** A. Jantra, B. Luuk, E. Luuk, B. Mikkin, H. Mikkin. **Roosnalt:** L. Aavik. **Sadalast:** Willem Da-

wel. **Waiwarast:** Leyda Eemann. **Elwast:** Max Kalberg. **Keilast:** A. Kutpri. **Rõngust:** Kuigo, Erst Tobber. **Kasarist:** K. Lemmegas. **Wiru Jakobist:** Albert Meerits. **Kohilast:** Natalie Mikker. **Tõstamaalt:** Agnes Pärn. **Sompast:** R. Rikken. **Arukülast:** Ernst Roost. **Otepääst:** Lea Rääk. **Kohtla Järwelt:** Karin Roots. **Haapsalust:** E. Soomann. **Pillistweres:** Edgar Susi. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Türilt:** M. Toru. **Hiiu Keinast:** Rud. Tisler. **Sakust:** Wi-Re. **Torist:** M. Weekoha. **Aserist:** T. Weigel. **Riiseperest:** R. Pilberg. **Kuremäelt:** Erika Martinson, Joh Kangur. **Nõmmelt:** W. Priks, W. Reose, Anny Sõer.

Neist w istsid loosimisel: 1) Lauakella — Joh. Johanson, Tartus. Lille tän. 10; 2) Juhan Jaik'i „Rõuge kirikukell“ — R. Terasmägi, Jõgewalt. 3) Sophie Reinheimeri Kirjud lilled — O. Hiiop, Walgast, Poska tän. 10—2.

„Romaan'i“ tallius.

August Kristal'i
keelpillide
töökoda
Tallinnas,

Weike Pärnu m. № 12
Üle kolmekümme l. auhinna.

„ROMAAN'i“ tellijad.

„Romaan“ nr. 18 lõppes käesolewa aasta III weerandi tellimise aeg. Kes senini pole tellimist uuendanud, palutakse seda võimalikult lähemal ajal teha.

WALGAS

müüwad ajakirja „Romaan'i“ üksiknumbreid:

Herra J. Lepik'u raamatukauplus, Wabaduse iän. 5.

„Lõuna Eesti“ raamatukauplus.

Jaama raamatukapp ja

kõik ajalehe müüjad kioskid.

Igaiuks, kes on huwitatud
meri- ja kalaasjandusest
loeb ajakirja

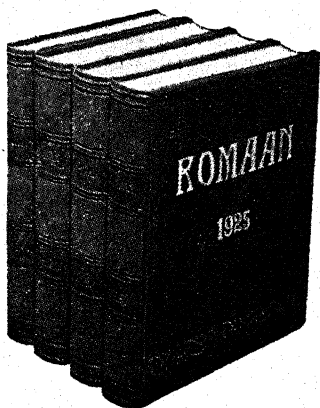
„Laewandus ja Kalaasjandus“

mis kord kuus ilmub ning käesoleval aastal ainult 150 marka maksab.

Kaastöolisteks on nimetatud ajakirjal paremad eritead-
lased kodu- ja wäljamaal.

Tellimise aadress:

TALLINN, Uus-Sadama tän. 11-a, „Merimeeste Kodu“.

Jlusam ja wäärtuslikum kingitus

IGAL AJAL

on „Romaan'i“ köidetud aastakäigud.

Aastakäigud	1922	ilu- ja poolnakköites	700.—
„	1923	„ „ „	900.—
„	1924	„ „ „	950.—
„	1925	„ „ „	950.—

Köitmatult on iga aastakäik 200 marka odavam.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid pole — tellige otse talitusest, kust teile raamatud ilma iga lisamaksuta kätte saadetakse.

Tellimise aadress:

„Romaan'i“ talitus,

Tallinn, Müüriwahe tän. 16, uks B.